

T.C.
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**ALGILANAN ANNE VE BABA TUTUMUNUN BAĞLANMA
STİLLERİ, ÖZ-ŞEFKAT VE BENLİK SAYGISI ÜZERİNE
ETKİSİ**

Özge TEMİZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Pınar Arslantürk

İSTANBUL, Ocak 2020

**T.C.
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ALGILANAN ANNE VE BABA TUTUMUNUN BAĞLANMA
STİLLERİ, ÖZ-ŞEFKAT VE BENLİK SAYGISI ÜZERİNE
ETKİSİ**

**Özge TEMİZ
(172005078)**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Pınar Arslantürk**

İSTANBUL, Ocak 2020

T.C.
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ALGILANAN ANNE VE BABA TUTUMUNUN BAĞLANMA
STİLLERİ, ÖZ-ŞEFKAT VE BENLİK SAYGISI ÜZERİNE
ETKİSİ

Özge TEMİZ
(172005078)

YÜKSEK LİSANS TEZİ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Tezin Enstitüye Teslim Edildiği Tarih :

Tezin Savunulduğu Tarih: 20.01.2020

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Pınar Arslantürk

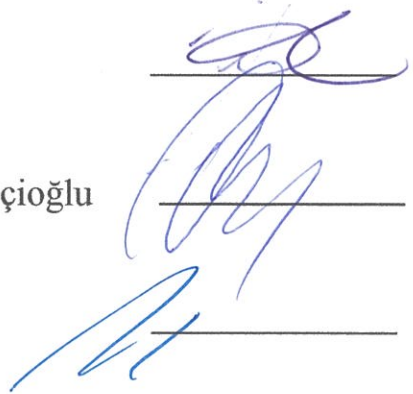
İstanbul Okan Üniversitesi

Diğer Jüri Üyeleri: Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Özlem Mestçioğlu

İstanbul Okan Üniversitesi

Prof. Dr. Ahmet Tamer Aker

İstanbul Bilgi Üniversitesi

İSTANBUL, Ocak 2020

TEŞEKKÜR

Öncelikle tez sürecim boyunca danışmanlığımı yürüten, her sıkıştığımda bana yol gösteren değerli Dr. Öğr. Üyesi Pınar Arslantürk' e teşekkürü borç bilirim.

Yüksek lisans eğitimim süresince mesleki ve akademik anlamda bilgilerini benden esirgemeyen tüm hocalarıma teşekkür ederim.

Tez savunma sürecinde jürimde olan ve bana vakit ayıran hocalarıma teşekkür ederim.

Tez sürecimde stresimi paylaştığım ve dertleştiğim başta Merve Şahin, Cansu Azak, Özge Ersoy ve Seda Bilgin olmak üzere tüm arkadaşlarıma ve yakınlarıma bana verdikleri destek için teşekkür ederim.

Tanıdığım günden beri bana bir nefes uzakta olan ve her zaman koşulsuz kabulünü hissettiren sevgili Klinik Psk. Mehtap Gönger'e varlığı için teşekkür ederim.

Tüm hayatım boyunca maddi ve manevi her türlü desteğini benden esirgemeyen, tez sürecimde her zaman beni cesaretlendiren ve bana inanan annem Hülya Temiz'e, babam Abdullah Temiz'e sevgi ve şükranlarımı sunarım.

Son teşekkürüm ise varlıkları ile hayatıma anlam katan ve dostluklarını benden esirgemeyen başta rahmetli kızım Pamuk olmak üzere tüm evcil hayvanlarıma...

Özge Temiz

Ocak, 2020

İÇİNDEKİLER

SAYFA NO

TEŞEKKÜR.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
TABLO LİSTESİ.....	ix
BÖLÜM 1 GİRİŞ.....	12
1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	13
1.2. Problem	13
1.3. Alt Problemler	14
1.4. Hipotezler	14
1.5.Sınırlılıklar	15
1.6.Sayıtlar	15
1.7.Tanımlar.....	15
BÖLÜM 2 GENEL BİLGİLER	17
2.1. ANNE VE BABA TUTUMU	17
2.1.1. Anne ve Baba Tutumu Özellikleri	19
2.1.1.1. Demokratik, Açıklayıcı/ Otoriter Anne ve Baba Tutumu	20
2.1.1.2. Otoriter, Baskıcı Anne ve Baba Tutumu.....	20
2.1.1.3. İzin Verici/ Şımartan, İzin verici/ İhmalkar Anne ve Baba Tutumu.....	20

2.1.1.4. Aşırı Koruyucu Anne ve Baba Tutumu.....	21
2.1.1.5. Reddedici, İlgisiz Anne ve Baba Tutumu	21
2.1.1.6. Aşırı Hoşgörülü, Gevşek Anne ve Baba Tutumu	21
2.1.1.7. Tutarsız, Dengesiz Anne ve Baba Tutumu.....	22
2.1.2. Anne ve Baba Tutumu Üzerine Araştırmalar	22
2.2. BAĞLANMA	25
2.2.1. Bowlby'ye Göre Bağlanma Kuramı.....	26
2.2.2. Ainsworth'e Göre Bağlanma Kuramı	28
2.2.3. Yetişkinlikte Bağlanma	29
2.2.3.1. Dörtlü Bağlanma Modeli	29
2.2.4. Anne ve Baba Tutumu ile Bağlanma	31
2.3. ÖZ-ŞEFKAT	32
2.3.1. Öz-sevecenlik.....	33
2.3.2. Paylaşımların Bilincinde Olma	33
2.3.3. Farkındalık.....	34
2.3.4. Anne ve Baba Tutumu ile Öz-şefkat.....	34
2.4. BENLİK SAYGISI	36
2.4.1. Benlik	36
2.4.2. Benlik Kavramına Bakış Açılımları	36
2.4.3. Benlik Saygısı	38
2.4.4. Anne ve Baba Tutumu ile Benlik Saygısı	39

BÖLÜM 3 YÖNTEM VE BULGULAR	40
3.1. ARAŞTIRMA MODELİ	40
3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM	40
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	40
3.3.1. Sosyo-demografik Bilgi Formu	40
3.3.2. Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği	40
3.3.3. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II	41
3.3.4. Öz-Şefkat Ölçeği	41
3.3.5. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği.....	42
3.4. BULGULAR	43
3.4.1. Sosyo-demografik Bilgilere Yönelik Bulgular	43
3.4.2. Araştırma Değişkenlerine Yönelik Bulgular	45
3.4.3. Araştırma Hipotezlerine Yönelik Bulgular.....	46
BÖLÜM 5 TARTIŞMA	50
5.1. Algılanan Anne ve Baba Tutumunun Denetim/Kontrol Boyutu ile Bağlanma Stillerinde Yer Alan Kaygı ve Kaçınma Boyutları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi	50
5.2. Algılanan Anne ve Baba Tutumunun Kabul/İlgi Boyutu ile Bağlanma Stillerinde Yer Alan Kaygı ve Kaçınma Boyutları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi	52
5.3. Algılanan Anne ve Baba Tutumunun Denetim/Kontrol Boyutu ile Öz-şefkat Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi	56

5.4. Algılanan Anne ve Baba Tutumunun Kabul/İlgi Boyutu ile Öz-şefkat	
Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi	58
5.5. Algılanan Anne ve Baba Tutumunun Kabul/İlgi Boyutu ile Benlik Saygısı	
Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi	60
5.6. Algılanan Anne ve Baba Tutumunun Denetim/Kontrol Boyutu ile Benlik	
Saygısı Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi	62
5.7. Bulguların Anne ve Baba Üzerinden Genel Değerlendirilmesi.....	63
BÖLÜM 6 SONUÇ	65
6.1. Sonuç.....	65
6.2. Sınırlılıklar ve Güçlü Yönler	65
6.3. Öneriler	67
KAYNAKLAR.....	69
EKLER	90

ÖZET

ALGILANAN ANNE VE BABA TUTUMUNUN BAĞLANMA STİLLERİ, ÖZ-ŞEFKAT VE BENLİK SAYGISI ÜZERİNE ETKİSİ

Bu araştırma yetişkinlerde algılanan anne ve baba tutumunun iki boyut üzerinden, bağlanma stilleri, benlik saygısı ve öz-şefkat üzerine etkisini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya 18-60 yaş arası 400 birey katılmıştır. Katılımcılara sırasıyla Onam Formu, Sosyo-demografik Bilgi Formu, Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II, Öz-Şefkat Ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği verilmiştir. Araştırmada algılanan anne ve baba tutumu anne için ayrı, baba için ayrı ölçülmüştür. Algılanan anne ve baba tutumu kabul/ilgi ve denetim/kontrol olmak üzere iki boyutta değerlendirilmiştir. Bağlanma stilleri ise kaygılı ve kaçınmacı olarak iki boyutta değerlendirilmiştir.

Yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre yalnızca babanın algılanan tutumunun kabul/ilgi boyutu kaçınmacı bağlanma stilini anlamlı ve negatif yönde etkilemektedir. Babanın algılanan tutumunun kabul/ilgi boyutu kaygılı bağlanma stilini anlamlı ve negatif yönde, annenin algılanan tutumunun kabul/ilgi boyutu ise kaygılı bağlanma stilini pozitif yönde etkilemektedir. Algılanan anne ve baba tutumu öz-şefkati ne derece etkilediğini tespit etmek amacıyla yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre babanın algılanan tutumunun kabul/ilgi boyutu öz-şefkati anlamlı ve pozitif yönde, babanın algılanan tutumunun denetim/kontrol boyutu ise öz-şefkati anlamlı ve negatif yönde etkilemektedir. Benlik saygısının ise yalnızca babadan algılanan tutumun kabul/ilgi boyutu ile anlamlı ve pozitif yönde etkisi görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Algılanan anne baba tutumu, Bağlanma stilleri, Öz-şefkat, Benlik saygısı

ABSTRACT

THE EFFECT OF PERCEIVED PARENTING STYLE ON ATTACHMENT STYLES, SELF-COMPASSION AND SELF-ESTEEM

This study was conducted to investigate the effect of perceived parental style on attachment styles, self-esteem and self-compassion in adults. 400 individuals between the ages of 18-60 participated in the study. Informed Consent Form, Socio-demographic Information Form, Parenting Styles Questionnaire, Experiences in Close Relationships-Revise (ECR-R), Self-Compassion Scale and Rosenberg Self-Esteem Scale were given to participants. In the study, perceived parental style was measured separately for mother and father. Perceived parental style was evaluated in two dimensions as acceptance/involvement and control/supervision. Attachment styles were evaluated as anxious and avoidant in two dimensions.

According to the results of the regression analysis, only the acceptance/involvement dimension of the perceived parenting style of the father affects the avoidant attachment style significantly and negatively. The acceptance/involvement dimension of the perceived parenting style of the father affects the anxious attachment style significantly and negatively, and the acceptance/involvement dimension of the perceived parenting style of the mother affects the anxious attachment style significantly and positively. According to the results of the regression analysis conducted to determine the extent to which perceived parenting style of mother and father affect self-compassion, the acceptance/involvement dimension of the perceived parenting style of the father affects the self-compassion in a significant and positive way and the control/supervision dimension of the father affects the self-compassion in a significant and negative way. It is seen that the self-esteem only perceived parenting style of the father has a significant and positive effect with the acceptance/involvement dimension.

Keywords: Perceived parenting style, Attachment styles, Self-compassion, Self-esteem

TABLO LİSTESİ

SAYFA NO

Tablo 1. Baumrind Anne ve Baba Tutumları Sınıflandırması	18
Tablo 2. Anne ve Baba Tutumlarının İki Temel Boyutta Sınıflandırması	19
Tablo 3. Dörtlü Bağlanma Modeli'nde Temel Bağlanma Boyutları ve Kategorileri ...	31
Tablo 4. Sosyo-demografik Bilgilere İlişkin Analiz Sonuçları	44
Tablo 5. Araştırma Değişkenlerine İlişkin Tanımlayıcı Analiz Sonuçları.....	45
Tablo 6. Algılanan Anne ve Baba Tutumunun Kaçınmacı Bağlanma Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları	46
Tablo 7. Algılanan Anne ve Baba Tutumunun Kaygılı Bağlanma Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları	47
Tablo 8. Algılanan Anne ve Baba Tutumunun Öz-Şefkat Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları	48
Tablo 9. Algılanan Anne ve Baba Tutumunun Benlik Saygısı Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları	49

BÖLÜM 1 GİRİŞ

Bireylerin doğduğu andan itibaren en temel ihtiyaçlarının karşılandığı ilk ortam aile ortamıdır. Bu ihtiyaçlar barınma, beslenme, korunma gibi fiziksel ihtiyaçların yanı sıra sevilme, ait olma, kendini ifade etme gibi psikolojik ihtiyaçları da içerir (Ackerman, 1958; Bulut 1993). Bu doğrultuda bireylerin psikolojik gelişiminin desteklendiği ve şekillendiği ilk ortam aile ortamıdır. Bu sebeple bireye bakım veren kişilerin davranışları ve aile ortamı bireyin psikolojik iyi oluşu ile ilişkilidir. Ülkemizde genelde bakım veren birincil kişiler anne ve babadır. Bu sebeple aile dinamiğine bakarken bireyin anne ve babası ile ilişkisi, anne ve babanın çocuk yetiştirme tutumları oldukça önemlidir. Çocuğu yetiştirirken anne ve babaların izledikleri tutumlar önemlidir çünkü bu deneyimler çocuğun duygusal ve sosyal gelişimini etkilemektedir (Yavuzer, 2016; Zabun; 2011).

Ailenin bir diğer önemi bireyin bağlanma davranışlarının şekillendiği ortam olmasıdır. Bağlanma genel olarak insanların önem verdikleri kişilere karşı kurdukları duygusal bağa denir. Bağlanma kuramına göre bireyin bağlanma şeklini belirleyen ve etkileyen bakım veren kişi ile kurdukları bağıdır. (Hamarta, 2002; Göçener, 2010). Bowlby'nin bağlanma kuramına göre bireyin bağlanma davranışı çocukluk döneminde şekillenir ve çocuk tarafından içselleştirilen bu bağ yetişkinlik döneminde bile etkisini gösterir (Bowlby 1969). Yapılan araştırmalara göre bireylerin bağlanma stillerinin şekline göre algıladıkları ebeveyn tutumlarının farklılık gösterdiği görülmüştür (Sümer ve Güngör, 1999).

Anne ve babanın çocuk yetiştirme tutumlarının bireyin kendine dair şefkat anlayışı yani öz-şefkat düzeyleri üzerine etkisi olduğu da söylenilmektedir (Neff, 2003a). Araştırmalara göre bireylerin öz-şefkat davranışlarının ailelerinin çocukluk döneminde gördükleri davranışlara benzerlik gösterdiği görülmüştür (Brown, 1999; Akt.: Neff, 2003a).

Bakım veren ebeveynlerin tutumları aynı zamanda çocuğun gelişim evresinde kendine dair geliştirdiği inançları şekillendiren unsurlardan biri olduğu için önemlidir.

Yapılan araştırmalara göre anne ve baba tutumları bireyin kişilik gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır (Kapçı ve Küçüker, 2006). Aynı zamanda bireyin benlik saygısı ile anne baba tutumunun ilişkisi görülmektedir (Tunç ve Tezer 2006). Benlik saygısı genel olarak kendini beğenme ve saygı duyma ve kabul etme olarak açıklanabilir (Rosenberg, 1979, 1986).

Anne ve babaların çocuklarına karşı tutumları onların gelişimsel süreçlerini şekillendirmekle kalmayıp yetişkinlik hayatında da bireyleri etkilemektedir (Gülkaya, 2018). Aynı zamanda Adler'e göre ebeveynler çocuklarına rol model olmaktadır. Bu sebeple anne ve baba tutumlarına göre yetişkinliği şekillenen bireyler ebeveyn olduklarında kendi çocuklarına da benzer ebeveynlik stillerini gösterebilirler (Sharf, 2014; Gülkaya 2018).

1.1. Araştırmanın Amacı ve nemi

Bu çalışmanın amacı algılanan anne ve baba tutumunun iki boyut üzerinden (kabul/ilgi, denetim/kontrol) yetişkin bireylerin bağlanma stilleri (kaygılı, kaçınmacı), öz-şefkat ve benlik saygısı üzerine etkisini incelemektir. Bu şekilde toplumsal anlamda kişisel farkındalık yaratmak bu araştırmanın önemli amaçlarından biridir. Akademik literatüre bakıldığı zaman algılanan anne ve baba tutumu boyutlar üzerinden araştırılmamış, genelde tutum şeklinde bakılmıştır. Aynı zamanda literatürde algılanan anne ve baba tutumunun boyutları anne için ayrı baba için ayrı olacak şekilde bağlanma, öz-şefkat ve benlik saygısı ile ilişkisine bakılan bir araştırma yer almamaktadır. Bu sebeplerle bu araştırmanın bilimsel alana katkı sağlanması beklenmektedir.

1.2. Problem

Algılanan anne ve baba tutumunun bireyin bağlanma stilleri, öz-şefkat ve benlik saygısı üzerinde istatistiki olarak anlamlı farkı var mıdır?

1.3. Alt Problemler

1. Algılanan anne ve baba tutumu ölçeğindeki denetim/kontrol boyutu, bağlanma stilleri ölçeğinde yer alan kaygı ve kaçınma boyutlarını anlamlı bir şekilde etkilemekte midir?

2. Algılanan anne ve baba tutumu ölçeğindeki kabul/ilgi boyutu, bağlanma stilleri ölçeğinde yer alan kaygı ve kaçınma boyutlarını anlamlı bir şekilde etkilemekte midir?

3. Algılanan anne ve baba tutumu ölçeğindeki denetim/kontrol boyutu, öz-şefkati anlamlı bir şekilde etkilemekte midir?

4. Algılanan anne ve baba tutumu ölçeğindeki kabul/ilgi boyutu, öz-şefkati anlamlı bir şekilde etkilemekte midir?

5. Algılanan anne ve baba tutumu ölçeğindeki denetim/kontrol boyutu, benlik saygısını anlamlı bir şekilde etkilemekte midir?

6. Algılanan anne ve baba tutumu ölçeğindeki kabul/ilgi boyutu, benlik saygısını anlamlı bir şekilde etkilemekte midir?

1.4. Hipotezler

1. Algılanan anne ve baba tutumunun denetim/kontrol boyutu ile bağlanma stillerinde yer alan kaygı ve kaçınma boyutları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

2. Algılanan anne ve baba tutumunun kabul/ilgi boyutu ile bağlanma stillerinde yer alan kaygı ve kaçınma boyutları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır

3. Algılanan anne ve baba tutumunun denetim/kontrol boyutu ile öz-şefkat arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

4. Algılanan anne ve baba tutumunun kabul/ilgi boyutu ile öz-şefkat arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

5. Algılanan anne ve baba tutumunun denetim/kontrol boyutu ile benlik saygısı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

6. Algılanan anne ve baba tutumunun kabul/ilgi boyutu ile benlik saygısı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

1.5.Sınırlılıklar

1. Araştırmanın örneklemini İstanbul’ da yaşayan 18-60 yaş arası bireyler ile sınırlıdır.

2. Bu çalışmada algılanan anne ve baba tutumu Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği’nin (Sümer ve Güngör, 1999), bağlanma stilleri Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II’nin (Selçuk vd., 2005), öz-şefkat Öz-Anlayış Ölçeği’nin (Deniz vd., 2008) ve benlik saygısı Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği’nin (Çuhadaroğlu, 1986) ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.

1.6.Sayıtlar

1. Araştırmanın örneklemini 18-65 yaş arası bireyleri kapsadığı için yetişkinliğin her düzeyine göre bağlanma stilleri, benlik saygısı ve öz-şefkat düzeyleri görülebilir.

2. Katılımcılara ölçekler verilmeden önce onam formu verildiği ve onam formunda kişisel bilgileri (isim, telefon vb.) içermeyeceği ve istedikleri anda ölçekleri doldurmayı bırakabilecekleri söylendiği için cevaplarında samimi oldukları düşünülmektedir.

1.7.Tanımlar

Anne ve baba tutumu: anne ve babanın çocuğunu yetiştirirken kullandığı tutum, davranış ve yöntemler (“Anne Baba Tutumları Nelerdir?”, 2014)

Algılanan anne ve baba tutumu: anne ve babanın çocuğunu yetiştirirken kullandığı tutum, davranış ve yöntemlerin çocuklar tarafından nasıl görüldüğü ve algılandığı (Erdim, 2019)

Bağlanma stilleri: bebeğin ebeveynleri ya da bakım verenleri ile kurduğu etkileşim sistemi (Budak, 2017)

Öz-şefkat: acı çekerken kendimize yardım etmek istediğimizde deneyimlediğimiz duygu (Germer, 2018)

Benlik: kişinin kendini başka herkesten ve her şeyden ayrı, eşsiz bir bütün olarak hissetmesi ve bunun bilincinde olması (Budak, 2017)

Benlik saygısı: kendini benimseme, onaylama, kendine değer ve saygı duyma (Budak, 2017)

BÖLÜM 2 GENEL BİLGİLER

2.1. ANNE VE BABA TUTUMU

Genel olarak anne ve baba tutumu, ailelerin çocuklarına karşı sahip oldukları değer, inanç ve davranışlar olarak belirtilebilir (Sears, vd., 1957; Palut, 2008). Literatüre bakıldığı zaman anne ve baba tutumları üzerine farklı bakış açıları ve gruplandırmalar bulunmaktadır.

Baumrind (1971, 1972) anne ve baba tutumları üzerine çalışan isimlerden biridir. Baumrind araştırmaları sonucunda anne ve baba tutumlarını dört boyut altında toplamıştır. Bunlardan ilki çocukların anne ve babaları tarafından koyulan kurallara ne düzeyde uymak zorunda oldukları ile ilgili olan ebeveyn kontrolü boyutudur. Bir diğer boyut ise anne ve babaların çocukların verdikleri kararlardan sonra çocuklarının fikirlerine ne düzeyde saygı gösterdikleri ve onları kararları konusunda ne derece de cesaretlendirdikleri ile ilgili olan ebeveyn çocuk iletişimde açıklık boyutudur. Üçüncü boyut ise ebeveynlerin çocuklarının duygusal, zihinsel ve sosyal alanda başarılı olma konusunda anne ve babaların ne düzeyde destekleyici olduklarını gösteren olgunluk beklentisi boyutudur. Son boyut ise anne ve babaların çocuklarını yetiştirirken, ilişki kurarken ne düzeyde yakın, sıcakkanlı ve sevecen davrandıkları ile ilgili olan bakım destek boyutudur (Tablo1). Baumrind bu dört boyut üzerinden anne ve babalık stilini otoriter, açıklayıcı/ otoriter ve izin verici olarak üç temel başlık altında toplamıştır. Otoriter anne ve babalar daha çok ebeveyn kontrol ve olgunluk beklentisi boyutuna göre davranırken, daha az ebeveyn çocuk iletişimde açıklık ve bakım destek boyutuna göre davranırlar. Demokratik anne ve babalar eşit derecede ebeveyn kontrol, olgunluk beklentisi, ebeveyn çocuk iletişimde açıklık ve bakım destek boyutuna göre davranırlar. İzin verici anne ve babalar ise genellikle ebeveyn kontrol ve olgunluk beklentisi boyutuna sahip değildir ya da o boyuta göre davranmaz (Baumrind 1971, 1972).

	Kontrol		Açık İletişim		Olgunluk Beklentisi		Bakım	
	Y	D	Y	D	Y	D	Y	D
Otoriter	*			*	*			*
Demokratik	*		*		*		*	
İzin Verici		*	*			*	*	

Y: Yüksek D:Düşük

Tablo 1: Baumrind Anne ve Baba Tutumları Sınıflandırması (Yılmaz, 2000)

Maccoby ve Martin (1983) ise Baumrind'in çalışmalarından yola çıkarak anne ve baba tutumlarını belirleyen iki boyut olduğunu öne sürmüştür. Bu boyutlar duyarlılık (kabul, sevgi, ilgi) ve talepkarlıktır (denetim, kontrol). Maccoby ve Martin'e göre talep ve duyarlılık düzeyini çocuklarına göre ayarlayan anne ve babalar açıklayıcı/ otoriter şekliinden nitelendirilmektedir. Çocuklarına karşı yüksek düzeyde talepkar ve düşük düzeyde duyarlı olan anne babalar ise otoriter olarak nitelendirilmiştir. Aynı zamanda Maccoby ve Martin izin verici anne ve baba tutumunu iki boyutta incelemiştir. Bu iki boyut ise izin verici/ şımartan ve izin verici/ ihmalkâr olarak adlandırılmıştır. İzin verici/şımartan anne ve baba tutumunda ebeveynler çocuklarına karşı düşük düzeyde talepkar ve yüksek düzeyde duyarlı davranırlar. İzin verici/ihmkâr tutumda ise ebeveynler düşük düzeyde talepkar ve düşük düzeyde duyarlı davranırlar (Sümer ve Güngör, 1999) (Tablo 2).

Steinberg ve arkadaşları (1991, 1994) anne baba tutumlarını otoriter, açıklayıcı/otoriter, izin verici/şımartan, izin verici/ ihmalkâr olarak dört grupta incelemiştir (Tablo 2). Onlara göre otoriter anne babalar denetim ve kontrole yüksek düzeyde sahipken, sevgi düşük düzeydedir. Açıklayıcı/otoriter anne baba stilinde ise ebeveynler denetimi orta düzeyde tutarken yüksek düzeyde kabul, sevgi ve ilgi gösterirler. İzin verici/ şımartan anne babalar ise yüksek düzeyde sevgi ve ilgiye sahiptir ancak çocukları üzerinde oldukça az denetime sahiptirler. İzin verici/ ihmalkâr anne ve

babalar ise çocuklarına karşı yeterli denetim, yakınlık ve sevgiye sahip değillerdir (Sümer ve Güngör, 1999).

Duyarlılık/Sevgi			
		Yüksek	Düşük
Talepkarlık/ Denetim	Yüksek	Açıklayıcı/ Otoriter	Otoriter
	Düşük	İzin verici/ Şımartan	İzin verici/ İhmalkâr

Tablo 2: Anne ve Baba Tutumlarının İki Temel Boyutta Sınıflandırması (Santrock, 2009)

Literatüre bakıldığında anne ve baba tutumlarına farklı araştırmacılar tarafından başka isimlendirme ve gruplamalar yapılmaktadır. Kuzgun (1973) ise anne baba tutumlarını otoriter, demokratik ve ilgisiz olarak üç gruba toplamıştır (Sümer ve Güngör, 1999). Örgün (2000) ise anne ve baba tutumlarını demokratik, aşırı koruyucu, baskıcı ve otoriter, reddedici ve tutarsız olarak beş şekilde gruplandırmıştır (Aslan, 2005). Yavuzer (2016) tarafından ise anne ve baba tutumlarını baskılı/ otoriter, ilgisiz/ kayıtsız, gevşek, dengesiz/ kararsız, koruyucu ve güven verici/ destekleyici/ hoşgörülü tutum olarak altı başlık altında incelemiştir (Aslan, 2005). Yörükoğlu (1995) anne ve baba tutumlarını baskıcı, aşırı hoşgörülü, demokratik olarak üç başlıkta toplamıştır (Aktaş, 2011). Sümer ve Güngör (1999) ise anne baba tutumlarını açıklayıcı/otoriter, otoriter, izin verici/şımartan, izin verici/ihmalkâr olmak üzere dört şekilde incelemiştir.

2.1.1. Anne ve Baba Tutumu Özellikleri

Anne ve baba tutumu özelliklerinin sınıflandırması benzer özellikler gösteren fakat farklı isimlendirilen anne ve baba tutumlarının gruplanması şeklinde yapılmıştır.

2.1.1.1. Demokratik, Açıklayıcı/ Otoriter Anne ve Baba Tutumu

Demokratik tutuma sahip anne babalar çocuklarının olgun davranmasını ve gerekli zamanlarda koyulan kurallara uymalarını bekler. Ebeveynler çocuklarına şartsız olarak sevgi, ilgi ve güven verir (Baumrind, 1968). Çocuklarına ve ihtiyaçlarına karşı duyarlı ve tutarlı davranırlar (Sezer ve Oğuz, 2010). Demokratik anne ve baba tutumunda hem çocuğun hem de anne ve babanın fikirleri ve hakları dikkate alınır (Baumrind, 1968). Aile içinde alınan kararlar çocuk ile paylaşılır (Kuzgun, 1973; Sağlam, 2007). Ebeveynler çocuklarına karşı kabul edilebilir sınırlar koyarlar (Baumrind, 1968). Demokratik tutum içerisinde çocuk özerk şekilde davranabilmektedir. Aile içerisinde baskı yerine mantık hâkimdir (Sezer ve Oğuz, 2010).

2.1.1.2. Otoriter, Baskıcı Anne ve Baba Tutumu

Otoriter tutuma sahip anne babalar genellikle çocuklarına katı kurallar koyar ve bu kurallara koşulsuz uymalarını bekler. Aile içinde alınan kararların gerekçeleri çocuk ile paylaşılmaz ve çocuğun bu kuralları kabul etmesi beklenir. Çocuk ev içinde koyulan kurallara uymadığı zaman ebeveynlerinden ceza alabilir. Ebeveynlerin çocuklarına gösterdikleri sevgi ve ilgi genellikle bir şarta bağlıdır. Otoriter anne ve baba tutumunda aile içerisinde genellikle anne ve babanın fikir ve hakları dikkate alınır. Çocuk ile ilgili kararları genellikle anne ve baba verir (Baumrind, 1968; Kulaksızoğlu, 2004; Akdeniz, 2009). Otoriter tutuma sahip aile içerisinde anne, baba ve çocuk arasında sözel etkileşim yok denecek kadar azdır. (Baumrind, 1966; Kuzgun, 1973).

2.1.1.3. İzin Verici/ Şımartan, İzin verici/ İhmalkâr Anne ve Baba Tutumu

İzin verici/şımartan tutumda anne ve babalar çocuklarına ilgi, alaka ve sevgi gösterirler ancak kuralsız ve kontrolsüz bir tutumları vardır (Steinberg vd., 1994; Doğruyol, 2018). İzin verici/ ihmalkâr tutumda ise anne ve babaların çocuklarına gösterdikleri ilgi, sevgi yetersizdir, bu sebeple çocuklarının fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarını yeteri kadar karşılamazlar. Bunun yanı sıra izin verici/ ihmalkâr tutumda

aileler çocuklarına karşı yeterli denetimi sağlamazlar. (Sümer ve Güngör, 1999; Doğruyol, 2018).

2.1.1.4. Aşırı Koruyucu Anne ve Baba Tutumu

Aşırı koruyucu anne ve babalar çocuklarına gerekenden fazla ilgi gösterirler. Aynı zamanda anne ve baba çocuğa karşı fazla kontrolcü davranırlar. İlgi ve kontrol bu aile tutumunda öyle yüksektir ki bazen ebeveynler çocuk ihtiyaç duymasa da müdahale ederler. Çocuğu korumak adına aileler sınırlamalar, kurallar koyar ve çocuk adına karar verirler (Navaro, 1989; Akdeniz, 2009). Anne ve baba bazen çocuğun tek başına karşılayabileceği ihtiyaçlara bile müdahale eder (Yavuzer, 2015; Yılmaz, 2018).

2.1.1.5. Reddedici, İlgisiz Anne ve Baba Tutumu

Reddedici ebeveynler genellikle çocuklarına karşı ilgisiz, umursamaz, isteklerini görmezden gelen bir tutum sergilerler. Anne ve baba çocuğa karşı duyarsız ve saldırgan davranırlar. Anne ve baba çocuklarından istemedikleri davranışları gördükleri zaman çocuğa ceza verir ve hoşgörüsüz davranırlar. Reddedici tutuma sahip anne ve babalar genellikle çocuğu kabullenmez, yok sayar ve ihmal ederler (Kuzgun, 1973; Örgün, 2000; Aslan, 2005; Zabun, 2011).

2.1.1.6. Aşırı Hoşgörülü, Gevşek Anne ve Baba Tutumu

Aşırı hoşgörülü anne babalar çocuğun her davranışına hoşgörü gösterir ve isteklerine sınır koymazlar bu sebeple ebeveynler genellikle denetim konusunda yetersizlerdir (Ekşi, 1990; Özgüven, 2010; Yılmaz, 2018). Aile içerisinde verilen her karar çocuğa göre belirlenir ve yapılan düzenlemeler çocuğun isteğine göre olur (Dönmezer, 1999; Şendil ve Balkan, 2005; Yılmaz, 2018). Ebeveynler çocuğa karşı neredeyse hiç disiplin uygulamadığı için çocuk nerede durması gerektiğini bilemez (Yörükoğlu,1997; Aktaş, 2011). Anne ve baba aşırı hoşgörünün yanı sıra çocuğa aşırı sevgi gösterir (Yavuzer, 1993; Akt.: Zabun, 2011).

2.1.1.7. Tutarsız, Dengesiz Anne ve Baba Tutumu

Tutarsız ebeveynler çocuklarına karşı bir yandan hoşgörölü tutum sergilerken bir yandan otoriter davranırlar (Dursun, 2010; Ülgen ve Fidan, 2005; Ünüvar, 2008; Yılmaz, 2018). Aile çocuğa karşı kurallar koyar ve ev içerisinde disiplin vardır ancak bu kuralların hangi koşullarda uygulanacağı belirsizdir. Çocuktan beklenen davranışların yeri ve zamanı belli değildir (Yörükoğlu, 1985; Aslan, 2005). Ebeveynlerden birinin ya da ikisinin davranışlarının günden güne değişmesi, süreklilik ve tutarlılık göstermemesi tutarsız anne ve baba tutumunda sık görülür. Aynı zamanda ebeveynlerden ikisi de tutarsız davranabileceği gibi bir ebeveyn ile diğerinin davranışlarının da uyuşmaması tutarsızlık doğurur (Yörükoğlu, 1985; Aslan, 2005; Ülgen ve Fidan, 2005; Yılmaz, 2007; Yılmaz, 2018).

2.1.2. Anne ve Baba Tutumu Üzerine Araştırmalar

Baldwin (1945) ise otoriter ve demokratik anne ve baba tutumlarını ve bu tutumların çocukların üzerindeki etkilerini incelemiştir. Araştırmasına göre demokratik anne ve baba tutumlarına sahip ailelerin çocukları, otoriter ailelerin çocuklarına göre daha meraklı, planlı ve yaratıcıdır. Aynı zamanda Baldwin araştırmasına göre demokratik tutuma sahip ailelerin çocuklarının daha girişken, korkusuz ve liderlik özelliği taşıyan çocuklar olduklarını söylemektedir. Otoriter tutuma sahip ailelerin çocuklarının ise demokratik tutuma sahip ailelerin çocuklarından daha fazla kurallara uyum sağladığını belirtmiştir (Sağlam, 2007).

Parker (1983) yaptığı araştırmada aşırı koruyuculuk ve yetişkinlikte yaşanan bozukluklar arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya göre aşırı kontrol ve sınırlamadan çok sevgi ve ilgi azlığı psikolojik problemlere neden olmaktadır. Sevgi ve ilgi azlığı aşırı denetim ile birlikte olduğunda bireydeki olumsuz etkileri daha fazla olmaktadır. Aynı araştırma da aşırı koruyucu ailelerin çocuklarının ileride duygusal problemlere ve depresyona diğer çocuklardan daha yatkın olduğu görülmüştür (Akdeniz, 2009).

Peterson ve arkadaşlarının (1961) yaptığı araştırmaya göre otoriter anne ve baba tutumu çocuklarda utangaçlık, aşırı içe kapanıklık, okuldan kaçma gibi çocuğu etkileyen olumsuz sonuçların oluşmasına neden olmaktadır (Sağlam, 2007).

Kuzgun (1973) demokratik, ilgisiz ve otoriter anne ve baba tutumlarının, genç yetişkinlerin kendini gerçekleştirme düzeyleri ile etkisine bakmıştır. Araştırmasına göre demokratik anne ve baba tutumları kendini gerçekleştirme düzeyini arttırırken, otoriter anne ve baba tutumu kendini gerçekleştirme düzeyini azaltmaktadır. İlgisiz tutumda ise sevgi azlığı olumsuz bir etkiye sebep olurken, sıkı denetimin olmayışı ise gençlere kendini gerçekleştirmeye yönelik azda olsa olanak sağlamaktadır (Aslan, 2005).

Baumrind (1978) yaptığı araştırmada anne ve babaları sıcak, destekleyici olduğu ailelerin çocuklarının okula, eve ve çevreye uyum sağlamada iyi olduklarını bulmuştur (Sağlam, 2007).

Steinberg ve arkadaşlarının (1994) araştırmalarına göre demokratik anne ve baba tutumu ile yetişen çocukların kararlarını tek başına verme ve kendi kendilerini denetleme özellikleri zaman geçtikçe artış göstermektedir. Otoriter ve izin verici/şımartan tutuma sahip ailelerin çocuklarında ise bu özellikler değişmemiş, izin verici/ihmalkâr tutumdaki ailelerin çocuklarında ise kendi kendine denetim ve özgüven düzeyleri zamanla düşüş göstermiştir. Otoriter ve demokratik tutuma sahip ebeveynleri olan gençlerin alkol ve madde bağımlılığı ve okula dair sorunlu davranışlarında azalma görülmüştür. İzin verici/şımartan tutumda ise gençlerin alkol ve madde kullanımı davranışları ve okul sorunları ya artmış ya da benzer düzeyde kalmıştır. İzin verici/ihmalkâr tutuma sahip ailelerin çocuklarında ise davranış problemleri artmıştır (Palut, 2008).

Rutter (1985) ise saldırgan ve suçlu çocukların anne ve baba tutumları ile ilgili araştırma yapmıştır. Araştırmasında ebeveynlerin denetlemede yetersiz olduklarını belirtmiştir (Sağlam, 2007).

Eldeklioğlu (1999) anne ve baba tutumları ve karar verme stratejileri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmaya göre demokratik anne ve baba tutumu kendini kabul, sosyal ve kişisel uyum boyutlarında çocuklar için en iyi ebeveyn tutumu olduğu görülmüştür (Doğruyol, 2018).

McCurdy (2005) ise araştırmasında annelik tutumlarında stres ve desteğin etkisini araştırmıştır. Araştırmaya göre çevreden gelen destek ebeveynlik tutumundaki katılığın azalmasını sağlamıştır. Annenin stres düzeyinin artması ise çocuğa karşı olumsuz davranışların artmasına sebep olmaktadır (Aslan, 2005).

Dalton ve arkadaşlarına (2006) göre anne ve baba tutumları genç yetişkinlik döneminde bireylerin sosyal ve romantik ilişkilerini şekillendirir. Anne ve baba tutumları bireyin akran ve sosyal ilişkilerini etkilerken, bireyin romantik ilişkilerinde baba tutumu etkili olmaktadır (Palut, 2008).

Kaya ve arkadaşları (2012) anne ve baba tutumlarının niversite ğrencilerinin problem çözme becerileri, sosyal kaygıları ve akademik başarılarına etkisini araştırmışlardır. Araştırmalarına göre demokratik anne ve baba tutumuna sahip öğrencilerin sosyal kaygılarını düşük, akademik başarı ve problem çözme becerilerinin ise yüksek olduğu görülmüştür. Tutarsız ve ilgisiz ebeveynlere sahip olan öğrencilerin ise sosyal kaygılarını yüksek, akademik başarı ve problem çözme becerilerinin ise düşük olduğunu bulmuşlardır. Koruyucu tutumda öğrencilerin problem çözme becerilerinin düşük, otoriter tutumda ise öğrencilerin akademik başarı ve sosyal kaygılarının yüksek olduğu görülmüştür (Doğruyol, 2018).

Aştı (1997) ile Haktanır ve Baran (1998) yaptıkları araştırmalarda demokratik anne ve baba tutumuna sahip ailelerdeki çocukların yüksek benlik saygısına sahip, otoriter ve ilgisiz tutuma sahip ailelerdeki çocukların ise düşük benlik saygısına sahip olduklarını bulmuşlardır (Kutlu ve Adana, 2008; Akt., Aktaş, 2011).

Bolattekin (2014) anne ve baba tutumları, bağlanma stilleri ve çocuktaki davranış problemleri üzerine yaptığı araştırmada güvenli bağlanan annelerin çocuklarına karşı aşırı annelik göstermediğini, korkulu bağlanan anne ve babaların ise çocuklarına baskıcı davrandıklarını bulmuştur. Aynı araştırmanın sonucuna göre kayıtsız bağlanma stiline sahip anne ve babalar ise çocuklarına karşı ilgisiz, saplantılı bağlanma stiline sahip anne ve babalar ise ebeveynlik düzeylerinde aşırı ve baskıcıdır (Turan, 2017).

Köroğlu (2017) yaptığı araştırma sonucunda anne ve baba tutumlarını olumlu algılayan bireylerin olumlu algılamayan bireylere oranla yetişkinlikteki bağlanma kaygılarının daha az olduğu görülmüştür.

Erbil ve arkadaşlarının (2006) yaptığı araştırmada demokratik anne ve baba tutumuna sahip ergenlerin benlik saygısı daha yüksek bulunmuştur (Razı vd., 2009; Akt.: Aktaş, 2011).

Neff (2008a) yaptığı araştırmada annenin yaptığı eleştirilerin ve ailenin diğer üyelerinin tutumlarının ergenlerde görünen bağlanma şemaları ve öz-şefkat düzeyleri üzerinde etkisi olduğunu söylemektedir.

Keskin ve Çam (2008) yaptıkları araştırmada ergenlerin ruhsal durumları ve anne ve baba tutumları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmanın sonuçlarına göre ergenlerin ruhsal durumları ile bağlanma stilleri arasında bir ilişki görülmüştür. Ayrıca anne ve baba tutumlarının ergenlerin bağlanma stillerine etkisi olduğu da araştırmanın bulgularından biridir.

Ahmed ve Bhutto (2016) anne ve baba tutumları ile öz-şefkat bağlantısını araştırmışlardır. Araştırmalarının sonucuna göre demokratik, otoriter ve izin verici anne ve baba tutumları ile öz-şefkat arasında anlamlı bir ilişki bulunamamış ancak izin verici anne ve baba tutumu ile izolasyon arasında bir ilişki görülmüştür.

Taki Yılmaz (2009) üniversite öğrencilerinin anne ve baba tutumları ile öz-şefkat anlayışları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın sonucuna göre demokratik anne ve baba tutumu öğrencilerin öz-şefkat düzeylerini arttırırken, koruyucu ve otoriter anne ve baba tutumları öğrencilerin öz-şefkat düzeylerini düşürmektedir.

Erbil ve arkadaşları (2006) yaptıkları araştırma sonucu ergenlerin benlik saygısının yükselmesini sağlayan belirli aile ve ebeveyn özellikleri sıralamışlardır. Bunlardan bazıları anne ve babanın çocuğa yeterli zaman ayırması, sorunların aile içinde paylaşılması ve çocukların karar alma sürecinde aileye katılması, çocuğun isteklerinin kabul edilmediği durumlarda ailenin açıklama yapması, çocuğun özel hayatına, duygu ve düşüncelerine saygı gösterilmesi ve çocuğun kendini özgürce ifade etmesi şeklinde sıralanabilir.

2.2. BAĞLANMA

Baumeister ve Leary' ye (1995) göre insanların en temel motivasyonu başkasına bağlanmak ve ait olma hissidir (Sevim, 2011). Bağlanma kavramının temelinde bebeğin

hayatta kalması, çevreyi keşfetmesi ve tanınması için bir yetişkinin koruma ve ilgisine ihtiyaç duyması gösterilir (Hazan ve Shaver, 1994; Bowlby, 1996; 1973; 1979; Bayar,2016). Mikulincer ve Shaver'a (2005) göre bağlanma figürü bebeğin stresli durumlarda ihtiyacı olan güveni ve rahatlama hissini verir (Sevim, 2011).

Erikson' a göre bebekliğin ilk yıllarında bebekler anne ve babalarına karşı güven ya da güvensizlik duygusu geliştirmektedir (Albayrak, 1997; Göçener, 2010). Hamarta' ya (2002) göre bebeğin bakım veren kişi ile kurduğu bağ hayatındaki her alanda etkisini göstermektedir (Göçener, 2010). Literatüre bakıldığında bağlanma kavramı farklı biçimlerde tanımlanmaktadır.

2.2.1. Bowlby'ye Göre Bağlanma Kuramı

Bowlby'ye (1969, 1982) göre bağlanmanın temelinde hissedilen güven yatar ve insanların bebeklikten hayatlarının sonuna kadar süren kendileri için önemli gördükleri kişilere yakın olma ve yakınlığı sürdürme ihtiyacını içeren duygusal bir bağlıdır (Albayrak, 1997; Göçener, 2010; Andiç, 2013). Bowlby'ye (1973) göre bağlanmanın yakınlığı sağlama, güvenli üs ve güvenli sığınak işlevleri vardır. Bebek bir stres durumu hissettiğinde bakım veren kişiye yakın olmak ister ve ondan ayrılmak istemez. Bowlby buna “yakınlık sağlama ve yakınlığı koruma” demiştir. Bakım veren bebeğin yanında olduğu süreçte bebek çevreyi keşfeder. Bu keşifler sırasında bebek bakım veren kişiden uzaklaşıyorsa bu bakım veren kişiyi “güvenli üs” olarak görmesinden kaynaklanır. Keşif sırasında bebek tehlikede hissederse bakım veren kişiye güvende hissetme ve rahatlama duygusu için geri döner. Buna ise “güvenli sığınak” demiştir (Hazan ve Shaver,1994; Göçener, 2010; Doğruyol, 2018). Eğer bakım veren ile bebeğin yakınlığı sağlanamazsa, bebek ayrılığa karşı üç duygusal tepki gösterir. Bu tepkileri Bowlby (1973) protesto, umutsuzluk ve çekilme olarak isimlendirmiştir. Protesto tepkisinde bebek bakım verenden ayrılması üzerine ağlar, bakım vereni arar ve yatıştırılmaya izin vermez. Umutsuzluk tepkisinde ise bebek pasif bir hal alır ve üzgün davranır. Bebeğin çekingen, mesafeli ve savunmacı davranışlar gösterdiği tepki ise çekilmedir (Hazan ve Shaver, 1987; Göçener, 2010; Doğruyol, 2018). Bu tepkilerin yoğunluğu bakım verenin uzakta olma süresi, bebeğin bulunduğu çevreyi tanıyıp tanımaması ve bakım veren

olmadığında onun yerine bir başkasının bakım vermek için olup olmadığına göre şekillenir (Ainsworth, 1989; Göçener, 2010)

Literatüre bakıldığında Bowlby (1969), bebeğe ve bebekle bakım veren kişi arasındaki ilişkiye odaklanmış ve bu ilişkinin ilerideki yaşlarda da etki edeceğini savunmuşlardır (Göçener, 2010; Anbar, 2013; Andiç, 2013; Bayar, 2016; Doğruyol, 2018). Bowlby' nin (1969, 1980) bağlanma kuramına göre bağlanma tarzları bebekliğin ilk yıllarında oluşarak yaşamın ilerleyen dönemlerinde hiç değişmeden ya da az değişime uğrayarak aktarılmaktadır, Bowlby (1973, 1982) bunun içsel çalışan modeller ile sağlandığını söylemiştir (Anbar, 2013; Andiç, 2013; Bayar, 2016; Okur, 2016; Doğruyol, 2018). Bu kurama göre bebek bakım veren kişi ile kurduğu bağa göre bağlanma stili geliştirmekte ve bu bağlanma bebeğin ilerleyen yaşantısında kendisi, insanlar ve dünya için oluşan bilişsel temsillerini şekillendirmektedir. İçsel çalışan modeller ile bebek bakıcısı ile ilişkisinden ne bekleyeceğini öğrenir ve buna göre davranır (Hazan ve Shaver,1994; Göçener, 2010). Bu modele göre bebek bakım veren kişiden ilgiyi ve olumlu tepkiyi görmesi durumunda bakım veren kişiyi ulaşılabilir, destekleyici olarak görür ve bu şekilde bilişsel temsiller geliştirir. Bebek bakım veren kişiden ilgi görmez ve bakım veren kişi bebeğin ihtiyaçlarına duyarsız olursa ise bebeğin oluşturacağı bilişsel temsiller reddedilme ve sevilmem üzerine olur (Gooden vd., 2000; Pietromonaco ve Barrett, 2000; Stanojevic, 2004; Bee ve Boyd, 2009). Bu temsiller ergenlik dönemine kadar gelişir ve şekillenir. Ergenlik sonrası ise içsel çalışan modeller değişime dirençli hale gelir (Göçener, 2010; Anbar, 2013; Andiç, 2013; Doğruyol, 2018). İçsel çalışan modeller temelinde iki bilişsel şemayı içerir; bunlar “kendilik/benlik modeli” ve “diğeri/ başkaları modelidir” (Bowlby, 1969, Pietromonaco ve Barrett, 2000, Soygüt, 2004, Göçener, 2010). Bireyin kendine verdiği değer ve başkaları tarafından sevilme üzerine algılarına kendilik modeli; çevresindeki insanlara bağlanma ve güven hakkındaki algılarına ise diğeri modeli denir (Berger vd., 1998; Göçener, 2010).

2.2.2. Ainsworth'e Göre Bağlanma Kuramı

Bowlby' nin kuramının deneysel olarak test edilmesini Ainsworth' ün yabancı ortam adlı çalışması sağlamıştır. Aynı zamanda Ainsworth ile bağlanma kuramına güvenli yer kavramı eklenmiştir (Bretherton, 1992; Doğruyol, 2018). Yabancı ortam çalışmasının amacı bebeklerin stres oluşturan farklı durumlarda bakım veren kişiden ayrılıp tekrar bir araya geldiklerinde gösterdikleri tepkilerin sınıflandırılmasıdır (Andiç, 2013). Çalışmada gözlemlenen bebeklerin davranışlarının bebeğin geçmişte oluşturduğu içsel çalışma modellerini yansıttığı varsayılmıştır (Hazan ve Shaver, 1994). Çalışma sırasında bebek ve bakım veren kişi ile (anne) bir odaya alınmıştır. Sonrasında bebek kısa süreliğine anneden ayrılmış, bir yabancı ile oda içerisinde yalnız bırakılmış ve ardından tekrar anne ile bir araya getirilmiştir (Bowlby, 1969; Main ve Weston, 1982; Göçener, 2010). Burada amaçlanan bebeğin bağlanma davranışını ortaya çıkarmak ve bebeğin anneden ayrılma öncesi ve sonrası davranışlarını gözlemlemektir (Wilson ve Davenport, 2003; Göçener, 2010). Bebeğin verdiği tepkilere göre Ainsworth (1978) bağlanma tarzlarını güvenli, kaygılı/ kararsız ve kaçınmacı olarak üç başlık altında toplamıştır.

Güvenli bağlanma da bebek anne ile birlikteken ortamı keşfetmeye istekli davranmıştır. Anne ortamdaki ayrıldığında bebeklerin keşif davranışı azalmış, stresli olduklarına dair tepkiler göstermişlerdir. Annenin ortama geri dönmesi sonrası bebek sakinleşmiş, annesi ile yeniden temas geçiş ve keşfetme davranışına devam etmiştir. Kaygılı/ kararsız bağlanmada bebek anne ile birlikteken yeni ortamı keşfetmeye isteksizdir. Anne ortamdaki ayrıldığından bebekte yoğun kaygı ve stres görülmüştür. Anne ortama geri döndüğünde bebeğin kaygısı devam etmiş, bebek yatışmakta zorlanmış ve anneye karşı kızgınlık belirtileri göstermiştir. Kaçınmacı bağlanma stilinde ise bebek ortamı keşfetme davranışı göstermiştir. Anne ortamdaki ayrıldığında bebek az derecede stresli hissetmiş ve keşif davranışına devam etmiştir. Annenin ortama geri dönmesine ise bebek anne ile yakın temas kurmaktan kaçınmış ve tepki göstermemiştir (Bowlby, 1969, Ainsworth 1978, 1989; Goldberg, 2004; Andiç, 2013).

Main ve Solomon (1986, 1990) Ainsworth'ün deneyine dayanan üç bağlanma stiline tanımlanamayan tarzını da eklemiştir (Göçener, 2010; Kılıç ve Kümbetlioğlu, 2016;

Doğruyol, 2018). Tanımlanamayan bağlanma stilinde bebeğin davranışları çelişkili olmuştur. Bebek anne ile göz temasından kaçınmış, kaygılı davranmış ya da herhangi bir duygu belirtisi göstermemiştir (Howes vd., 2002; Shemmings, 2004; Göçener, 2010; Doğruyol, 2018).

2.2.3. Yetişkinlikte Bağlanma

Colin'e (1996) göre bebeklikte gelişen bağlanma ergenlik ve yetişkinlikte partner, arkadaş bulma konusunda bireyi etkiler (Göçener, 2010). Hazan ve Shaver (1987, 1994) ise çocuklukta gelişen bağlanma stillerinin yetişkin ilişkilerinde kendini nasıl gösterdiğini incelemiştir ve yetişkinlikte kendini gösteren bağlanma davranışlarının çocukluktan etkilendiğini söylemişlerdir. Shaver, Hazan ve Bradshaw'a (1988) göre çocukluktaki bağlanma figürü anne ve baba iken yetişkinlikteki bağlanma figürü arkadaş, partner ya da eş olur. Bağlanma stillerini Hazan ve Shaver güvenli, kaçınmacı ve kaygılı olarak üç başlıkta toplamıştır (Doğruyol, 2018; Göçener, 2010).

Yetişkinlikte bağlanma üzerine Hazan ve Shaver (1987, 1994), ve Ainsworth (1978) uyarlama çalışmaları yapmışlardır. Yapılan çalışmalara göre bebekken ebeveyn ile kurulan bağlanma şekli ile yetişkinlikte partner ile kurulan bağın benzer olduğu bulunmuştur (Doğruyol, 2018; Göçener, 2010).

2.2.3.1. Dörtlü Bağlanma Modeli

Bartholomew ve Horowitz (1991) yetişkinlerde görülen bağlanma stillerini kategorize etmek için dörtlü bağlanma modelini geliştirmişlerdir (Tablo 3). Bu modelin temelinde Hazan ve Shaver'ın (1987) üçlü bağlanma modeli ve Bowlby'nin (1973) bağlanma kuramında yer alan içsel çalışma modelleri yani ben ve başkaları modeli yer alır (Doğruyol, 2018). Dörtlü bağlanma modelinde yer alan benlik modeli kaygıyı, başkaları modeli ise kaçınmayı simgeler. Benlik modeli ve başkaları modeli kendi içinde olumlu ve olumsuz olarak iki şekilde değerlendirilir. Olumlu benlik modeli yüksek öz-saygı ve sevilbilirlik duygusu, olumsuz benlik modeli ise düşük öz-saygı ve başkalarından onay arama ile ilgilidir. Olumlu başkaları modeli kişi için önemli olan

diğerlerinin güvenilir ve ulaşılabilir olduğuna dair olumlu inançları, olumsuz başkaları modeli ise başkalarının güvenilmez olduğuna dair inançları ve yakın ilişkilerden olumsuz beklentileri içerir (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Griffin ve Bartholomew, 1994a; Sümer ve Güngör, 1999; Sümer, 2006). Bu model yetişkin bağlanma stillerini güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu olarak dörde ayırmıştır (Sümer ve Güngör, 1999; Sümer, 2006).

Güvenli bağlanma stiline sahip bireyler olumlu benlik modeli yani düşük kaygı ve olumlu başkaları modeli yani düşük kaçınmaya sahiptir. Güvenli bağlanmaya sahip bireylerde yüksek benlik saygısı ve öz saygı görünür (Soygüt, 2004). Bu bağlanma stilinde bireyler başkaları ile kolayca yakınlık ve ilişki kurabilir ve bu ilişkiyi sürdürebilir (Sümer ve Güngör, 1990).

Saplantılı bağlanma stiline sahip bireyler olumsuz benlik modeli yani yüksek kaygı ve olumlu başkaları modeli yani düşük kaçınmaya sahiptir. Saplantılı bağlanmaya sahip bireyler kendilerini değersiz hisseder ve başkaları tarafından seilmeye değer olmadıklarına inanırlar. Bu bağlanma stilinde bireyler başkaları ile yakınlık kurabilir ancak ilişkilerinde saplantılı ve takıntılı davranırlar (Sümer ve Güngör, 1990; Soygüt, 2004).

Kayıtsız bağlanma stiline sahip bireyler olumlu benlik modeli yani düşük kaygı ve olumsuz başkaları modeli yani yüksek kaçınmaya sahiptir. Kayıtsız bağlanmaya sahip bireyler başkaları tarafından reddedilmekten korkarlar ve bu korku sebebiyle yakın ilişkiler kurmaktan kaçınırlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Bu bağlanma stilinde bireyler reddedilme korkusu yüzünden bağlanma figürü ile de arasına bir sınır koyarlar (Soygüt, 2004). Aynı zamanda bu bireyler için bağımsızlıkları oldukça önemlidir (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Sümer ve Güngör, 1999). Bartholomew ve Horowitz'e (1991) göre Hazan ve Shaver'ın (1987) üçlü bağlanma modelinde yer alan kaçınmacı bağlanma stiline karşılığı kayıtsız bağlanma stildir.

Korkulu bağlanma stiline sahip bireyler olumsuz benlik algısı yani yüksek kaygı ve olumsuz başkaları modeli yani yüksek kaçınmaya sahiptir. Korkulu bağlanmaya sahip bireyler başkaları tarafından hayal kırıklığına uğramaktan korkarlar. Bu korku sebebiyle yakın ilişkiler kurmaktan kaçınır ve bağımsız davranırlar. Bu bağlanma stilinde bireyler

kendilerini değersiz hisseder ve başkaları tarafından sevmeye değer olmadıklarına inanır ve diğerlerini güvenilmez ve reddedici olarak görürler (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Soygüt, 2004). Korkulu bağlanan bireylerin kaygı seviyeleri ve kaçınma davranışları yüksektir (Soygüt, 2004).

		Benlik Modeli	
		Olumlu Benlik Modeli / Düşük Kaygı	Olumsuz Benlik Modeli/ Yüksek Kaygı
Baskaları Modeli	Olumlu Baskaları Modeli/ Düşük Kaçınma	Güvenli	Saplantılı
	Olumsuz Baskaları Modeli/ Yüksek Kaçınma	Kayıtsız	Korkulu

Tablo 3: Dörtlü Bağlanma Modeli'nde Temel Bağlanma Boyutları ve Kategorileri (Sümer, 2006)

2.2.4. Anne ve Baba Tutumu ile Bağlanma

Demokratik bir ebeveynlik tarzının güvenli bağlanma gelişimi ile sonuçlandığını göstermiştir (Bowlby, 1980; Bartholomew ve Horowitz, 1991). Duygusal sıcaklık, duyarlılık, kabul ve ebeveynlerin duygusal erişilebilirliği güvenli bağlanma ile ilişkilendirilmiştir (Polek vd., 2008).

Otoriter ebeveynlik, güvensiz bağlanmanın gelişmesine neden olmaktadır. Araştırmalar, otoriter ebeveynlik stillerinin, güvensiz bağlanma stilleriyle ilişkili olduğunu ve duyarlılık eksikliği ile tanımlandığını ortaya koymaktadır (Bowlby, 1980; Speirs ve Finch, 2006). Düşük ebeveyn sıcaklığı, tutarsız bakım, red ve cezalandırıcı ebeveyn davranışları, çocuğun güvensiz bağlanması ile ilişkilidir (Martens, 2006).

İzin verici ebeveynlik tarzının güvenli bağlanma gelişimi ile sonuçlandığını göstermiştir. Bu alandaki çalışmalar, izin verici ebeveynlik tarzının, yüksek düzeyde duyarlılık, sevgi ve kabulün güvenli bağlanma gelişimini sağladığı göstermiştir (Bowlby, 1980; Speirs ve Finch, 2006). Ebeveynlerin sevgisi, duyarlılığı, kabulü ve duygusal istikrarı güvenli bağlanma ile ilişkilidir (Polek vd., 2008).

İhmal edici ebeveynlik çocuklarda güvensiz bağlanma oluşumuna neden olur. Çalışmalar, düşük duyarlılık seviyesine sahip olan ebeveynlik tarzının güvensiz bağlanmaya neden olduğunu göstermiştir (Bowlby, 1980; Speirs ve Finch, 2006). Düşük ebeveyn sıcaklığı, tutarsız bakım, reddedilme ve ceza verici ebeveyn davranışları güvensiz bağlanma ile ilişkilidir (Martens, 2006).

Araştırmalar, güvensiz bağlanma stillerine sahip yetişkinlerin aksine, güvenli bir şekilde bağlanmış yetişkinlerin daha sıcak, daha hassas ve daha fazla ilgili ebeveyn olma eğiliminde olduğunu göstermiştir (Belsky vd., 1986; Cowan vd., 1996; Crowell ve Feldman, 1989; Feeney, 2002; Ward ve Carson, 1995). Cowan ve arkadaşlarının (1996) çalışmalarına göre daha güvenli bağlanma öyküsü olan yetişkinlerin ebeveyn-çocuk etkileşimlerinin gözlemci puanlarına dayanarak daha olumlu ebeveynlik davranışı sergilediklerini bulmuşlardır. Ayrıca, güvenli bağlanma stilleri olan yetişkinlerin, bağlanmış ve duyarlı ebeveynlik davranışlarından dolayı güvenli bebek-ebeveyn bağlarını daha iyi geliştirebildikleri ileri sürülmüştür (Rholes vd., 1997). Güvenli bağlanma, güvensiz bağlanma stillerinden daha olumlu, aktif, ilgili ebeveynlikle ilgili olduğu için genellikle koruyucu olduğuna dair önemli kanıtlar vardır. Ayrıca, kaçınmacı ve kaygılı/kararsız bağlanma stillerinin göreceli etkisi, ilgilenilen ebeveynlik sonucuna göre değişebilir. Stres, bağlanma davranışlarını tetiklediği için bağlanma ve ebeveynlik davranışı arasındaki ilişki üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir ve bağlanma stillerinde dengesizliği arttırdığı görülmektedir (Green vd., 2007).

2.3. ÖZ-ŞEFKAT

Öz-şefkat literatürde öz-anlayış ve öz-duyarlılık olarak geçmiştir. Tez içerisinde kullanılan öz-şefkat yabancı kaynaklarda geçen ve orijinali “self-compassion” olarak kullanılan kavramı temsil etmektedir.

Öz-şefkat kavramının temelinde şefkat kavramı yer almaktadır. Şefkat bireyin başka bir kişinin acısını fark etmesi, bu acıyı kendi içinde hissetmesi, duyarlı olması ve onu yargılamadan şefkat göstermesi ve acılarını hafifletmek istemesi olarak nitelendirilebilir (Deniz vd., 2008.). Öz-şefkat ise şefkat tutumunu kişinin kendine göstermesi ile ilgilidir. Neff'e (2003a, 2008b) göre öz-şefkate sahip bireyler acı çekmenin ya da kusursuz olmamanın normal olduğuna inanır ve yaşadıkları sorunların kendilerine özel olmadığını, herkesin yaşayabileceğini kabul eder. Araştırmalara göre çoğu birey kendilerine diğer insanlara davrandıklarından daha az affedici olmakta ve kendilerine daha sert davranmaktadır. Öz-şefkate sahip bireyler ise kendilerine karşı diğer insanlara oldukları kadar anlayışlı, affedici ve sevecen davranırlar (Neff, 2003b; Akt.: Akın vd., 2007).

Öz-şefkat “öz-sevecenlik”, “paylaşımların bilincinde olma”, “ farkındalık” olan üç temel bileşenden oluşur. Bu üç kavram hem birbirinden ayrıdır, hem de birbirini tamamlar.

2.3.1. Öz-sevecenlik

Öz-sevecenlik kavramının temelinde bireyin yaşadığı başarısızlık ya da acı çektiği anlarda kendini eleştirmesi ve yargılaması yerine kendini anlama ve kendine karşı şefkatli olması yatar (Neff, 2003a; Neff 2003b; Neff vd., 2005b; Akt.: Akın vd., 2007). Neff (2003a) öz-sevecenlik için bireyin kendine dair beklentilerini karşılayamadığı durumlarda kendini sert şekilde eleştirmek yerine kendine kibar olmasını ve değişim için kendini cesaretlendirmesini önermektedir (Akın vd., 2007).

2.3.2. Paylaşımların Bilincinde Olma

Paylaşımların bilincinde olma kavramının temelinde bireyin yaşadığı başarısızlık ya da acı çektiği anların kendine has olmadığını aynı deneyimleri diğer insanlarında yaşadığını fark etmesi vardır (Neff, 2003a). Paylaşımların bilincinde olan bireyler içinde bulunduğu durum sonucunda hissettiği olumsuz duygulardan kaçmak yerine bu duyguları olumlu yönde düzenleyebilmektedir. Bu bilinçte olan insanlar hem

kendilerine hem diğerk insanlara hoşgörümlü yaklaşır ve davranışlarını özgürlük, adalet, eşitlik gibi temel değerlere göre belirlemeye çalışır. (Neff, 2001; Neff, & Harter, 2002a; Neff, & Harter, 2002b; Neff, & Helwig, 2002; Neff, 2003b; Neff, 2003c; Neff, & Harter, 2003; Akt.: Sümer, 2008).

2.3.3. Farkındalık

Bilinçli farkındalığın temelinde bireyin yaşadığı başarısızlık ya da acı çektiği anlara yoğun şekilde odaklanması ve içselleştirmesi yerine o anların farkına varması ve dengelemesi yatar (Neff, 2003b; Akın vd., 2007). Bilinçli farkındalığa sahip olan birey deneyimlerini iyi ya da kötü şekilde değerlendirmez, yaşadığı deneyimleri oldukları anda olduğu gibi kabul eder (Marlatt ve Kristeller, 1999; Akt.: Akın vd., 2007).

2.3.4. Anne ve Baba Tutumu ile Öz-şefkat

Büyüme sırasında anne ve baba tutumunun, bireyin yetişkin olarak davranma şeklini nasıl etkileyebileceğini üzerine çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Son araştırmalar öz-şefkati etkileyen şeylerden birinin bireyin büyüdüğü çevre olduğunu göstermektedir. Neff ve McGehee (2010) tarafından yapılan bir çalışmada, çocukluk çağında anne desteği, daha uyumlu aile işlevi ve güvenli bağlanma, erişkinlikte öz-şefkat düzeyleri ile ilişkili bulunmuştur (Hall, 2015).

Tanaka ve arkadaşları (2011), yetişkinlikte yüksek duygusal istismar, ihmal ve fiziksel istismarın, daha az öz-şefkat ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Kendine karşı şefkat düzeyi düşük olan bireylerin de psikolojik sıkıntı veya madde bağımlılığı sorunları yaşama olasılığı daha fazla bulunmuştur (Hall, 2015).

Gilbert ve Irons (2005), bir bebek birincil bakıcıdan sıcaklık ve bakım aldığı anda kendi ile bir ilişki kurabildiğini belirtir. Kendi ile olan bu ilişki diğerleri ve ailesi ile olan ilişkisini içselleştirmesine dayalı olacaktır (Ahmed ve Bhutto, 2016).

Baumrind'a (1966) göre, demokratik anne ve baba tutumu çocuklar için en uygun olandır. Bu ebeveynlik tutumu ve yüksek talep ve duyarlılık ile karakterize edilen stildir. Bu ebeveynlik tarzı bağımsızlık ve karar verme becerilerinin gelişmesine izin

verirken, benlik kendi yapısını korur. Demokratik ebeveynler olumsuz olaylara daha makul tepkiler verir, ceza ve kuralları çocuklarına açıklarlar. Bu sayede, çocuklar yetişkinlik hayatlarında daha gerçekçi, dengeli, eleştirel olmayan ve kişisel başarısızlıklarına cezalandırmayacak şekilde tepki verebilir (Hall,2015). Öz-şefkat için başarısızlıklara karşı anlayışlı olmak ve kendine karşı yargılayıcı olmamak önemlidir (Neff, 2003a; Neff 2003b; Neff vd., 2005b). Demokratik ebeveynlik tutumunu yüksek benlik saygısı ile bağlantılı bulan geçmiş araştırmalar, öz şefkatle de benzer bir ilişkinin bulunabileceğini göstermektedir (Buri, Louiselle, Misukanis ve Mueller, 1988).

Otoriter anne ve baba tutumunun da öz-şefkatle ilgili olması beklenir. Bu ebeveynlik stili, talepkarlıkta yüksek, duyarlılık konusunda düşük olarak karakterize edilir. Bu tarzı kullanan anne ve babalar sıklıkla tutarsız ve açıklama yapmadan çocuklarını cezalandırırlar (Baumrind, 1966). Bu her başarısızlıktan sonra kendilerini cezalandırmayı seçen yetişkinlere yol açabilir (Hall, 2015).

Kawamura, Frost ve Harmatz (2002) tarafından yapılan bir çalışmada, otoriter bir anne ve baba ile büyüyen bireylerin yetişkinliklerinde hatalarından endişe duydukları ve eylemleri ile ilgili şüphe duydukları bulunmuştur (Hall, 2015). Bunun sonucu çocukların ebeveynlerinden sert eleştirilerini içselleştirmeleri ve yetişkinlik hayatlarında da ailelerinin onlara davrandıkları gibi davranmalarından kaynaklandığını düşünülebilir (Hall, 2015).

McClun ve Merrell'e (1998) göre otoriter anne ve baba tutumu ile öz-şefkat arasında ters yönde bir ilişki bulunmaktadır (Buri, Louiselle, Misukanis ve Mueller, 1988).

Pepping, Davis, O'Donovan, ve Pal (2015) yaptıkları araştırmada "kötü ebeveynlik" in (düşük ebeveyn sıcaklığı, aşırı ebeveyn koruması ve yüksek ebeveyn reddi) yetişkinlerde daha az öz-şefkat ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Bu sonuca bakarak yüksek duyarlılığın, yüksek ebeveyn sıcaklığıyla ilişkili olurken, düşük duyarlılık, yüksek ebeveyn reddi ile ilişkilendirilebilir. Pepping ve arkadaşlarının araştırmasına göre, düşük ebeveyn duyarlılığı düşük öz-şefkat ile, yüksek ebeveyn duyarlılığı yüksek öz-şefkat ile ilişkilendirilebilir.

2.4. BENLİK SAYGISI

2.4.1. Benlik

Benlik üzerine incelemeler William James (1890) tarafından gelişmeler göstermiştir ancak kavramsal olarak bir fikir birliğine varılamamıştır. (Korkmaz, 1996). Yabancı kaynaklarda “self” olarak kullanılan kavram yerine benlik kavramı kullanılacaktır.

Benlik yani “self” kavramına Türkçe karşılık olarak Enç (1974) “öz”, Öztürk (1985) “kendilik” ve Yörükoğlu (1985) “benlik” sözcüklerini önermiştir. Yabancı kaynaklarda benlik yerine kullanılabilir farklı tanımlar yer almaktadır. Sherif ve Cantril (1947) benlik yerine “ego”, Allport (1955) “proprium” ve Erikson (1956) ise kimlik kavramlarını önermiştir. Bunlara ek olarak benlik sözcüğü yerine kullanılan ego kavramı yeterli gelmemektedir çünkü benlik ego kavramını da içine alan pek çok yapıyı içermektedir. Rosenberg’ e (1986) göre benlik kişiliğin toplamı değil, toplam kişiliğin bir parçasıdır. (Korkmaz, 1996). Köknel’e (1989) göre benlik ya da ben kavramı kişiliğin en önemli katmanıdır. Nelson ve Jones’a (1982) göre benlik kendi kendisi olmaya çalışmak anlamına gelmektedir (Aktaş, 2011).

2.4.2. Benlik Kavramına Bakış Açıları

William James’e (1890) göre benlik bireyin kendisi hakkındaki bilgisi ve değerlendirmesini karşılamaktadır. James benliği iki bölüme ayırarak incelemiştir. Bunlardan ilki “özne ben” (I) kavramıdır. Özne ben bir bilinç sürecine karşılık gelir ve bireyselliğin farkında olmayı simgeler. Aynı zamanda benliğin daha iyi bilen, düşünen ve davranışların oluşma sürecine katkısı olan kısmını oluşturur. Benliğin bir diğer kavramı da “nesne ben” (me)’dir. Nesne ben kişinin kendini tanımlayabileceği şeylerin toplamını simgeler ve kendi içinde üçe ayrılır. Bunlardan ilki “maddesel benlik” (material self) yani maddesel olarak sahip olduğu özelliklerdir. Bir diğeri ise “sosyal benlik” (social self) yani bireyin özelliklerinin başkaları tarafından değerlendirilmesidir. Nesne beni oluşturan son bölüm “ruhsal benlik” (spiritual self) yani bireyin duygu ve arzularıdır. (Epstein, 1973; Korkmaz, 1996; Buluş ve Cevher, 2007; Aktaş, 2011).

Strong'a (1957) göre benlik dört kavramdan oluşur. Bunlardan biri bütünsel benliktir. Bütünsel benlik bireyin benlik değeri, rolleri ve yeteneklerine dair algısını içerir. Bir diğeri ise değişken benlik kavramıdır. Değişken benlik kavramı ise başarı ya da başarısızlık gibi değişken olaylardan etkilenen benlik algısıdır. Bir diğeri benlik kavramı sosyal benliktir. Sosyal benlik kavramı ise diğeri insanların bireyi kabul etmesi ve sosyal yeteneklerini tanımlar. İdeal benlik kavramı ise benliği oluşturan son kavramdır ve bireyin idealinde olmak istediği benliği temsil eder (Örgün, 2000).

Allport'un (1955) proprium kavramı kendi içinde yedi temel öğeden oluşur. Bunlar bedensel benlik, benlik imajı, benlik saygısı, ego sınırlarının genişlemesi, mantıksal düşünme, benlik imgesi ve kendini bulma motivasyonudur. Bu öğeler zamanla birleşerek bir bütün oluşturur (Epstein, 1973; Korkmaz, 1996; Buluş ve Cevher, 2007; Aktaş, 2011).

Erikson (1968) benlik kavramının toplumdan etkilendiğini ve belirli dönemlerde yaşa ve duruma göre değişiklik gösterdiğini söylemiştir. Oluşan bu değişimler bir önceki değişimin de etkisiyle biçimlenir ve egoya yeni bir kimlik kazandırır (Öztürk, 1985; Korkmaz, 1996; Köknel 1989; Aktaş, 2011).

Adler'e göre benlik bireye anlamlı bir yaşam sağlamaya çalışan, bireyi doyuma ulaştırmaya çalışan bir sistemdir (Geçtan, 1993; Korkmaz 1996; Geçtan, 1992; Aktaş, 2011).

Jung'a göre benlik kişiliğin bütünüdür ve egonun temelidir. Jung' a göre ego kişiliğin bilince sahip bölümünü oluşturur, duygular ve düşüncelerden oluşur. Benlik ise doğuştan vardır ve yaşamın amacıdır (Friedman, 1976; Korkmaz, 1996; Geçtan, 1992; Aktaş, 2011).

Frued'a göre benlik id, süperego ve ego kavramlarını içeren üç temel yapıdan oluşur. İd haz odaklı ve içgüdüsel tepkiler veren bir yapıdır. Süperego ise toplumsal değer ve vicdanı temsil eder. Ego ise id ve süperego arasında denge kuran ve bilişsel süreçlerden sorumlu yapıdır. (Köknel, 1989).

2.4.3. Benlik Saygısı

Yörükoğlu'na (1985) göre benlik saygısı kişinin kendini değerlendirmesi sonucu sahip olduğu benliğin onaylanmasından doğan beğeni durumudur. (Korkmaz, 1996). Bir başka deyişle benlik saygısı benliğe karşı hissedilen duygusal reaksiyonlardır (Egen ve Kavchak; Yüksel, 2002; Aktaş, 2011). Coopersmith' e (1967) göre benlik saygısı kişisel değer yargısını ve kendini değerlendirmeyi içerir. Rosenberg'e (1965) göre ise benlik saygısı bireyin kendine dair tüm düşünce ve duygularını içerir. Yavuzer (2016) benlik saygısının benlik kavramının beğenilmesi ve kabul edilmesinden doğduğunu söylemektedir (Örgün; 2000).

Maslow' a göre benlik saygısı için iki önemli etken vardır. Bunlardan biri bireyin önem verdiği kişilerden ilgi, hoşgörü, koşulsuz sevgi, saygı ve kabul görmesidir. Bir diğeri ise bireyin kendine karşı duyduğu yeterlilik ve başarı duygusudur (Joseph, 1995; Cüceloğlu, 1991; Doğru ve Peker, 2004; Aktaş, 2011). Benlik saygısı için bir diğer önemli olan şey algılanan benlik ile ideal benliğin uyumlu olmasıdır, bu uyum ne kadar fazla ise benlik saygısı o kadar yüksek olacaktır. (Branden, 1969; Taysi, 2000; Aktaş, 2011). William James' e (1980) göre benlik saygısını etkileyen üç etken vardır. Bunlardan ilki bireyin başarılarının idealinde başarmak istediklerine oranıdır. Bireyin başardıkları idealinde başarmak istediklerine ne kadar yakınsa benlik saygısı o kadar yükselmektedir (Tufan ve Yıldız, 1993; Korkmaz, 1996). James' e göre benlik saygısını diğer etkileyen toplumun kabul ettiği başarı ve standartlarıdır. Birey kendi değerini belirlerken toplumun standartlarını dikkate alır (Aktaş, 2011). James'in üçüncü etken olarak gördüğü şey bireyin sahip olduğu materyal (iş, oturduğu ev) ve sosyal (arkadaşları, akrabaları) içeriklerdir. Kişinin diğer insanlara sunabileceği şeyler arttıkça benlik saygısı düzeyi de artacaktır (Epstein, 1973; Aktaş, 2011).

Benlik saygısı için dışarıdan empoze edilen kriterleri temel alan kişisel benlik ve değer duygusu yargısıdır (Alford, 1997). Dışarıdan dayatılan kriterler arasında toplumsal yargı, varsayımlar, aile değerleri, algılanan başarı ve çeşitli yaşam alanlarındaki başarısızlıkları içerir (Zakeri ve Karimpour, 2011).

2.4.4. Anne ve Baba Tutumu ile Benlik Saygısı

Benlik saygısının gelişiminde genetik faktörler, kişinin aile ortamı ve çevresel faktörler etkili olmaktadır (Özkalp, 2004). Benlik saygısı, bireyin çevresindeki önemli kişilerin kendisine ait düşünce ve değerlendirmelerine göre değişiklik gösterebilmektedir, bu sebeple aile üyeleri ve davranışları önemlidir (Damar, 2015; Temel ve Aksoy, 2001).

Martinez ve Garcia'ya (2007) göre izin verici anne ve babaların çocukları en yüksek benlik saygı düzeyine sahipken, otoriter ebeveynlerin çocukları en düşük benlik saygısı düzeyine sahiptir.

Garcia ve Gracia (2009) izin verici ve demokratik anne ve baba stili ile büyüyen çocukların en yüksek özgüven düzeyine sahip olduklarını bulmuşlardır.

DeHart, Pelham & Tennen (2006) yaptıkları araştırmada demokratik ve izin verici anne ve baba tutumunun çocukların benlik saygısına olumlu yönde etki ettiğini, otoriter ve aşırı korumacı anne ve baba tutumunun ise benlik saygısı ile negatif yönde etki ettiğini bulmuşlardır.

Duygusal sıcaklık içeren demokratik ve izin verici anne ve baba tutumu benlik saygısı ile pozitif ilişki içerisindedir, öfke ve reddetme ile benlik saygısı arasında negatif bir ilişki vardır (Yang ve Zhou, 2008).

İkiz (2000) yaptığı araştırmada aile içerisinde alınan kararlara fikirleri ile katılan gençlerin benlik saygılarının, aile içerisindeki kararlara katılmayanlara oranla daha yüksek olduğunu bulmuşlardır (Aktaş, 2011).

Coopersmit'e göre (1967), benlik saygısı için anne, baba ve çocuk ilişkisi önemli bir etkidir. Araştırmanın sonucuna göre çocuklarını oldukları gibi kabul eden, ortamlarını çocuklarına göre düzenleyen, ev içindeki kuralları belirli olan ama çocuklara serbestlik tanınan aile ortamında büyüyen çocukların benlik saygısı seviyeleri daha yüksek çıkmıştır. Çocuklarını reddeden, soğuk ve ilgisiz davranan, belirsiz kurallarla büyütülen anne ve babaların çocuklarının benlik saygıları ise düşük çıkmıştır (Kılıççı, 2006; Aktaş, 2011).

BÖLÜM 3 YÖNTEM VE BULGULAR

3.1. ARAŞTIRMA MODELİ

18-60 yaş arası yetişkinlerde algılanan anne ve baba tutumunun iki boyutunun (kabul/ilgi, denetim/kontrol), bağlanma stilleri (kaygılı, kaçınmacı) öz-şefkat ve benlik saygısı üzerine etkisini belirlemeye yönelik araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini 18-60 yaş arası en az ilkokul mezunu olan bireyler oluşturmaktadır. Araştırmaya İstanbul'da ikamet eden 177 kadın 223 erkek birey katılmıştır. Soru sayısına göre ulaşılabilecek yaklaşık kişi sayısı göz önüne alınarak örneklem sayısı 400 kişi olarak belirlenmiştir. Kazara örnekleme yöntemiyle katılımcılara ulaşılmıştır.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

3.3.1. Sosyo-demografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan sorulardan oluşmaktadır. Katılımcıların cinsiyeti, yaşı, medeni durumu, çalışma durumu, kiminle yaşadığı, eğitim durumu gibi demografik sorular içerir (Ekler B).

3.3.2. Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği

Ölçek Maccoby ve Martin'in modeli (1983) ve Steinberg ve arkadaşlarının (1991) çalışmalarından yola çıkılarak Sümer ve Güngör (1999) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek anne ve babanın algılanan çocuk yetiştirme stillerini anne için ayrı baba için ayrı ölçmektedir. Ölçek toplamda anne için 22, baba için 22 maddeden oluşmaktadır ve maddeler 5'li likert tipinde ölçülmektedir. 22 sorunun 11 tanesi kabul/ilgi boyutunu,

kalan 11 soru ise denetim/kontrol boyutunu ölçmektedir. Ölçeğin geliştirildiği çalışmada hem anneden hem babadan algılanan kabul/ilgi boyutlarının Cronbach alfa değeri .94'dür. Anneden algılanan denetim/kontrol boyutunun Cronbach alfa değeri .80, babadan algılanan denetim /kontrolün Cronbach alfa değeri ise .70 bulunmuştur. Bu çalışmada elde edilen alfa değerleri anneden algılanan kabul/ilgi boyutu için .90, anneden algılanan denetim/kontrol .86, babadan algılanan kabul/ilgi .93 ve babadan algılanan denetim/kontrol .90 şeklindedir (Ekler C).

3.3.3. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II

Ölçek Fraley ve arkadaşları (2000) tarafından yetişkin bağlanma stillerini ölçmek üzere geliştirilmiştir. Ölçeğin orjinalinde 36 adet soru bulunmakta ve her soru 7'li likert ölçek ile değerlendirilmektedir. Ölçeğin kaygı ve kaçınma olmak üzere alt boyutu vardır ve her alt boyut 18 soru ile ölçülmektedir. Ölçeğin Cronbach alfa değeri kaygı için .93, kaçınma için .95'dir (Fraley, Waller, & Brennan, 2000). Ölçek Selçuk ve arkadaşları (2005) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Türkçe'ye uyarlanan ölçek de orjinali gibi iki alt boyuta sahiptir ve her boyut 18 soru ile ölçülmektedir. Türkçe ölçeğin Cronbach alfa katsayısı kaçınma için .89 kaygı için .86'dır. Bu çalışmada elde edilen alfa değerleri için kaygı .84, kaçınma için ise .84'dir (Ekler D).

3.3.4. Öz-Şefkat Ölçeği

Orjinal adı "self-compassion scale" olan ölçek Neff (2003b) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin amacı kişilerin öz-şefkat düzeylerini ölçmektir. Ölçek 26 maddeden oluşmakta ve sorular 5'li likert ölçek ile değerlendirilmektedir. Ölçeğin öz-şefkat, öz-yargı, ortak insanlık deneyimleri, bilinçli farkındalık, izolasyon ve aşırı özdeşleşmek olarak 6 alt boyutu bulunmaktadır. Alt boyutların Cronbach alfa değerleri .78 ile .81 arasında değişmektedir, tüm ölçeğin Cronbach alfa değeri ise .92'dir. Ölçeğin Türkçe uyarlama çalışmaları Sümer ve arkadaşları (2008) tarafından yapılmıştır. Türkçe ölçek literatür de "öz-anlayış ölçeği" olarak geçmektedir. Ölçeğin orjinalinin aksine Türkçe uyarlama ölçeği tek boyuta sahiptir ve 24 sorudan oluşur. Sorular 5'li likert

ölçek ile değerlendirilmektedir. Türkçe uyarlama çalışmasında ölçeğinin Cronbach alfa değeri .92'dir. Bu araştırmada elde edilen alfa değeri ise .92'dir (Ekler E).

3.3.5. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

Ölçek Rosenberg (1965) tarafından geliştirilen 12 alt boyutu olan bir ölçektir. Ölçeğin ilk boyutu benlik saygısını ölçmek üzere geliştirilmiş olup diğer alt boyutlar benlik saygısı ile bağlantısı olduğu düşünülen durumları ölçmek için kullanılmıştır. Benlik saygısı ölçeği toplamda 10 maddeden oluşmakta ve 4'lü likert ölçek (kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, katılıyorum, kesinlikle katılmıyorum) ile değerlendirilmektedir. Orijinal ölçeğin Cronbach alfa değeri .80'dir. Ölçek Çuhadaroğlu (1986) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Türkçe benlik saygısı ölçeği de orijinal ölçek gibi 10 soru ve 4'lü likert ölçek (çok yanlış, yanlış, doğru, çok doğru) ile değerlendirilmektedir. Psikiyatrik görüşme puanları ile Türkçe uyarlama ölçeği puanları arasındaki korelasyon .71 olarak bulunmuştur ve Türkçe ölçeğin Cronbach alfa katsayısı .81'dir. Bu araştırmada elde edilen alfa değeri ise .92'dir (Ekler F).

3.4. BULGULAR

3.4.1. Sosyo-demografik Bilgilere Yönelik Bulgular

Tablo 4

	Frekans	Yüzde	Ortalama	Std. Sapma
Yaş			32,25	12,45
Cinsiyet				
Kadın	177	44,3		
Erkek	223	55,8		
Yaşamın büyük çoğunluğunun geçtiği yer				
Büyük şehir	305	76,3		
Şehir	64	16,0		
Kasaba	7	1,8		
Köy	24	6,0		
Medeni durum				
Evli	200	50,0		
Bekar	160	40,0		
Boşanmış	5	1,3		
Dul	4	1,0		
İlişkisi var	31	7,8		
Çalışma durumu				
Çalışıyor	182	45,5		
Çalışmıyor	190	47,5		
Emekli	28	7,0		

Birlikte yaşanan kişi		
Yalnız	23	5,8
Aile	157	39,3
Arkadaş	24	6,0
Partner-eş	196	49,0
Eğitim durumu		
İlkokul mezunu	16	4,0
Ortaokul mezunu	37	9,3
Lise mezunu	97	24,3
Yüksekokul mezunu	13	3,3
Üniversite öğrencisi	115	28,8
Üniversite mezunu	106	26,5
Yüksek lisans ve üstü	16	4,0
Ailenin ekonomik durumu		
0-1000 TL arası	10	2,5
1001-2000 TL arası	35	8,8
2001-3000 TL arası	66	16,5
3001-4000 TL arası	100	25,0
4001 TL ve üzeri	189	47,3

Tablo 4: Sosyo-demografik Bilgilere İlişkin Analiz Sonuçları

Tablo 4’de görülen sosyo-demografik bilgilere ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde katılımcıların ortalama $32,25 \pm 12,45$ yaşında olduğu görülürken, %44,3’ünün kadın, %55,8’inin ise erkek olduğu görülmektedir. Katılımcıların %76,3’ü yaşamlarının büyük çoğunluğunu büyükşehirde geçirmişken, %16’sı şehirde geçirmiştir. Katılımcıların %50’si evli, %40’ı ise bekârdır. Katılımcıların %45,5’i çalışırken, %47,5’i çalışmıyor, %7’si ise emeklidir. Katılımcıların %39,3’ü ailesiyle yaşarken, %49’u eşyle-partneriyle yaşamaktadır. Katılımcıların %24,3’ü lise mezunu, %28,8’i üniversite öğrencisi, %26,5’i üniversite mezunudur. Katılımcıların ailelerinin %16,5’inin aylık

geliri 2001-3000 TL arasındayken, %25'inin aylık geliri 3001-4000 TL arasında, %47,3'ünün aylık geliri ise 4001 TL'nin üstündedir.

3.4.2. Araştırma Değişkenlerine Yönelik Bulgular

Tablo 5

	Min	Max	Ort.	SS	α
Algılanan anne tutumu					
Kabul/ilgi	1,00	5,00	4,06	,90	,896
Denetim/kontrol	1,18	4,91	2,67	,78	,858
Algılanan baba tutumu					
Kabul/ilgi	1,00	5,00	3,57	,90	,925
Denetim/kontrol	1,00	5,00	2,67	,90	,899
Bağlanma stilleri					
Kaçınmacı bağlanma	1,00	6,17	2,93	1,05	,837
Kaygılı bağlanma	1,00	7,00	3,77	1,79	,837
Benlik saygısı	1,00	4,00	3,00	,68	,836
Öz-şefkat	1,00	5,00	3,44	,90	,920

Tablo 5: Araştırma Değişkenlerine İlişkin Tanımlayıcı Analiz Sonuçları

Yapılan analiz sonucunda katılımcıların algıladıkları anne tutumu ölçeğinin kabul/ilgi boyutundan aldıkları ortalama puan $4,06 \pm 0,90$ olarak bulunurken, algıladıkları denetim/kontrol boyutundan ortalama $2,67 \pm 0,78$ puan almışlardır. Ayrıca algılanan baba tutumu ölçeğinin kabul/ilgi boyutundan aldıkları ortalama puan $3,57 \pm 0,90$ olarak bulunurken, algılanan denetim/kontrol boyutundan ortalama $2,67 \pm 0,90$ puan almışlardır. Bunların yanı sıra, katılımcıların bağlanma stillerinden kaçınmacı bağlanma boyutundan aldıkları ortalama puan $2,93 \pm 1,05$ olarak bulunurken, kaygılı bağlanma boyutundan aldıkları ortalama puan $3,77 \pm 1,79$ olarak bulunmuştur. Katılımcıların benlik saygısı ölçeğinden aldıkları ortalama puan $3,00 \pm 0,68$ olarak, öz-şefkat ölçeğinden aldıkları ortalama puan ise $3,44 \pm 0,90$ olarak tespit edilmiştir.

Ölçeklerin güvenilirliği Cronbach's alfa katsayısına bakılarak belirlenmiştir. Tablo 6'da görüleceği üzere ölçeklerin güvenilirliği oldukça yüksektir.

3.4.3. Araştırma Hipotezlerine Yönelik Bulgular

Tablo 6

	Standardize edilmemiş katsayılar		Standardize edilmiş katsayılar			F	R ²
	B	Std. hata	β	t	p		
Sabit	4,419	,424		10,420	,000		
Anne kabul/ilgi	-,125	,067	-,107	-1,872	,062	5,096*	,049
Anne denetim/kontrol	,000	,083	,000	-,003	,998		
Baba kabul/ilgi	-,197	,062	-,168	-3,183	,002		
Baba denetim/kontrol	-,103	,067	-,089	-1,544	,123		
Bağımlı değişken: Kaçınmacı bağlanma							

* $p < ,01$ Tablo 6: Algılanan Anne ve Baba Tutumunun Kaçınmacı Bağlanma Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

Algılanan anne ve baba tutumunun kaçınmacı bağlanmayı ne derece etkilediğini bulmak amacıyla yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu, algılanan anne ve baba tutumunun kaçınmacı bağlanmanın varyansının %4,9'unu açıklayabildiği görülmektedir, $R^2 = ,049$; $F(4, 395) = 5,096$, $p < ,01$. Analiz sonuçlarına göre yalnızca babadan algılanan kabul/ilgi boyutunun kaçınmacı bağlanmayı anlamlı ve negatif yönde etkilediği ($\beta = -,168$, $p < ,01$) görülmektedir.

Tablo 7

	Standardize edilmemiş katsayılar		Standardize edilmiş katsayılar			F	R ²
	B	Std. hata	β	t	p		
Sabit	4,325	,714		6,059	,000		
Anne kabul/ilgi	,266	,112	,134	2,369	,018	6,688*	,063
Anne denetim/kontrol	,218	,139	,095	1,570	,117		
Baba kabul/ilgi	-,521	,104	-,263	-5,010	,000		
Baba denetim/kontrol	-,135	,113	-,069	-1,202	,230		
Bağımlı değişken: Kaygılı bağlanma							

* $p < ,01$ Tablo 7: Algılanan Anne ve Baba Tutumunun Kaygılı Bağlanma Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

Algılanan anne ve baba tutumunun kaygılı bağlanmayı ne derece etkilediğini bulmak amacıyla yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu, algılanan anne ve baba tutumunun kaygılı bağlanmanın varyansının %6,3'ünü açıklayabildiği görülmektedir, $R^2 = ,063$; $F(4, 395) = 6,688$, $p < ,01$. Analiz sonuçlarına göre babadan algılanan kabul/ilgi boyutunun kaygılı bağlanmayı anlamlı ve negatif yönde etkilediği ($\beta = -,263$, $p < ,01$), anneden algılanan kabul/ilgi boyutunun ise pozitif yönde etkilediği ($\beta = ,134$, $p < ,05$) görülmektedir.

Tablo 8

	Standardize edilmemiş katsayılar		Standardize edilmiş katsayılar				
	B	Std. hata	β	t	p	F	R ²
Sabit	3,525	,353		9,985	,000		
Anne kabul/ilgi	-,020	,056	-,020	-,365	,716	10,093*	,093
Anne denetim/kontrol	-,113	,069	-,098	-1,645	,101		
Baba kabul/ilgi	,190	,051	,191	3,700	,000		
Baba denetim/kontrol	-,142	,056	-,143	-2,554	,011		
Bağımlı değişken: Öz-Şefkat							

* $p < ,01$ Tablo 8: Algılanan Anne ve Baba Tutumunun Öz-Şefkat Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

Algılanan anne ve baba tutumunun öz-şefkati ne derece etkilediğini bulmak amacıyla yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre bu modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu, algılanan anne ve baba tutumunun öz-şefkatin varyansının %9,3'ünü açıklayabildiği görülmektedir, $R^2 = ,093$; $F(4, 395) = 10,093$, $p < ,01$. Analiz sonuçlarına göre babadan algılanan kabul/ilgi boyutunun öz-şefkati anlamlı ve pozitif yönde etkilediği ($\beta = ,191$, $p < ,01$) görülürken, babadan algılanan denetim/kontrol boyutunun öz-şefkati anlamlı ve negatif yönde etkilediği ($\beta = -,143$, $p < ,05$) görülmektedir.

Tablo 9

	Standardize edilmemiş katsayılar		Standardize edilmiş katsayılar			F	R ²
	B	Std. hata	β	t	p		
Sabit	2,766	,274		10,097	,000		
Anne kabul/ilgi	,033	,043	,044	,773	,440	5,648*	,054
Anne denetim/kontrol	-,044	,053	-,051	-,833	,405		
Baba kabul/ilgi	,111	,040	,146	2,774	,006		
Baba denetim/kontrol	-,067	,043	-,088	-1,543	,124		
Bağımlı değişken: Benlik saygısı							

* $p < ,01$ Tablo 9: Algılanan Anne ve Baba Tutumunun Benlik Saygısı Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

Algılanan anne ve baba tutumunun benlik saygısını ne derece etkilediğini bulmak amacıyla yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre bu modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu, algılanan anne ve baba tutumunun benlik saygısının varyansının %5,4'ünü açıklayabildiği görülmektedir, $R^2 = ,054$; $F(4, 395) = 5,648$, $p < ,01$. Analiz sonuçlarına göre yalnızca babadan algılanan kabul/ilgi boyutunun benlik saygısını anlamlı ve pozitif yönde etkilediği ($\beta = ,146$, $p < ,01$) görülmektedir.

BÖLÜM 5 TARTIŞMA

Bu tez çalışmasının amacı, algılanan anne ve baba tutumunun iki boyut üzerinden anne ve baba için ayrı olacak şekilde katılımcıların sahip oldukları bağlanma stilleri, öz-şefkat anlayışları ve benlik saygıları üzerinde anlamlı etkisi olup olmadığını belirlemektir. 18-60 yaş arası, eğitim düzeyi en az ilkökul mezunu olan, İstanbul'da ikamet 177 kadın 223 erkek birey üzerinden gerçekleştirilen bu çalışmada kullanılan sosyo-demografik bilgi formu, Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II, Öz-şefkat Ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği kullanılarak elde edilen verilerin ilişkiyel tarama analizi sonucunda ortaya çıkan bulgular, her bir hipotez başlığı altında akademik literatürdeki çalışmalar ile karşılaştırmalı olarak tartışılmıştır.

5.1. Algılanan Anne ve Baba Tutumunun Denetim/Kontrol Boyutu ile Bağlanma Stilllerinde Yer Alan Kaygı ve Kaçınma Boyutları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi

Anne ve babanın algılanan tutumunun denetim/kontrol boyutu ve kaçınmacı bağlanma stili %4,9'luk varyans ile açıklanmaktadır. Denetim/kontrol boyutunun hem anne hem baba için kaçınmacı bağlanma stili ile anlamlı bir ilişkisi bulunamamıştır. Bu sebeple "algılanan anne ve baba tutumunun denetim/kontrol boyutu ile bağlanma stillerinde yer alan kaçınma boyutu arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır" hipotezi desteklenmemiştir. Anne ve babaya ait kabul/ ilgi boyutu Steinberg ve diğerlerine (1990, 1994) göre, Maccoby ve Martin (1983) sınıflandırmasında duyarlılık/sevgi boyutuna, denetim/kontrol boyutu ise talepkarlık/denetim boyutuna denk gelmektedir. Bu çalışmada kullanılan ölçekte, kabul/ ilgi boyutunun derecesi, anne ve baba tarafından sevilme, kabul, ilgi ve anlayış görmeyi ölçen maddelerden oluşurken, denetim/kontrol boyutunu çocukken anne ve babaları tarafından ne sıklıkla denetlendikleri, gözlendikleri, disipline edildikleri ve sınırlandırıldıklarını ölçen maddeler belirlemektedir. Anne ve baba tutumunun bağlanma stilleri ile arasındaki

ilişkinin incelendiği literatüre bakıldığında, kabul/ ilgi boyutunun duyarlılık, sevgi, istikrar ve yakınlık içeren demokratik bir ebeveynlik stilini oluşturması sebebiyle güvenli bağlanma ile ilişkilendirildiği görülmektedir (Bowlby, 1980; Bartholomew ve Horowitz, 1991; Speirs ve Finch, 2006; Polek vd., 2008). Denetim/kontrol boyutunun artması ile otoriter tutumunun güçlenmesi ve duyarlılığın azalması sonucu ise güvensiz bağlanma stilinin şekillendiği görülmüştür (Bowlby, 1980; Speirs ve Finch, 2006). Öte yandan, anne ve babadan algılanan tutumun kaygılı bağlanmayı yordama gücünün tespiti için yapılan analiz sonuçlarına göre, %6,3'lük varyansını açıklayabildiği görülmüştür. Kaçınmacı bağlanma stilini yordama etkisi ile yakın bir sonuç vermiştir. Denetim/kontrol boyutunun kaygılı bağlanma ile anlamlı bir ilişkisini bulunamaması sebebiyle, “algılanan anne ve baba tutumunun denetim/kontrol boyutu ile bağlanma stillerinde yer alan kaygılı bağlanma ile anlamlı ve pozitif yönde ilişkisi vardır” hipotezi desteklenmemektedir.

Literatürde çocuğun gelişiminde anne ve babanın birbirini tamamladığı ve birbirlerine doğrudan ya da dolaylı yoldan etki ettikleri bilinmektedir ve aile yapısı bir bütün olarak ele alınmaktadır (Şahin ve Özbey, 2007; Fagan ve Palm, 2004; Gladding, 2012). Bu sebeple, algılanan anne ve baba tutumunun boyutlarının ayrı ayrı ilişkisinin bağlanma stilleri üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi hipotezlerin desteklenmemesinin sebebi olabilir. Fakat bu çalışmayı, literatürden özellikle farklılaştıran en önemli sebep, anne ve baba tutumu boyutlarının ayrı ayrı incelenmiş olmasıdır. Bağlanma stilinin bebek ile bakım vereni arasında 0-2 yaş arasında nörobiyolojik olarak şekillendiği bilinmektedir (Bowlby, 1969; Bee ve Boyd, 2009). Ülkemizde genelde bakım veren anne ve baba olmakla birlikte ara ara babaanne/anneanne ya da bakıcı da bakım veren kişi olabilmektedir (Duygulu, 2010; Hazer, 2012; Arpacı ve Bekar, 2013; Bee ve Boyd, 2009). Bu sebeple, çocuğun annesi ve diğer bakım verenler ile olan ilişkisi önem taşımaktadır. Araştırmaya bakım veren başka bireyler dâhil edilmeyip sadece anne ve baba üzerinden sorulan sorularla analiz yapıldığı için hipotezler desteklenmemiş olabilir. Aynı zamanda bireyin ergenlik döneminde akranları ile ilişkisi ve gelişim dönemindeki sosyal destek yetişkinlikteki bağlanma stilini etkileyebilmektedir (Çelik, 2018), ancak araştırmada akran ilişkileri ve

sosyal desteğe bakılmamıştır, hipotezin desteklenmemesinin bir diğer sebebi bunlar olabilir. Ayrıca, denetim/kontrol boyutu çocuğa dair gözlemlene, sınırlandırma ve disipline etme gibi özelliklerin hem sağlıklı hem sağlıksız uçlarını içerebilmektedir. Örneğin, açıklayıcı/ otoriter ebeveyn tutumunda yer alan talep ve kontrol boyutu, kabul ve duyarlılık boyutu ile dengelendiğinde demokratik aile tutumuna denk gelmektedir (Santrock, 2009). Literatürdeki çalışmalar denetim/kontrol boyutunu hem demokratik ebeveyn tutumu ile hem de alt boyutlardan birinin aşırıya kaçtığı ebeveyn tutumu (izin verici/ihmalkar, izin verici/şımartan, otoriter) ile ilişkilendirmiştir (Belsky vd., 1986; Cowan vd., 1996; Crowell ve Feldman, 1989; Feeney, 2002; Ward ve Carson, 1995; Maria ve Donita, 2015; Millings vd., 2013). Bu sebeple de hipotezler desteklenmemiş olabilir. Bunlara ek olarak anne ve babanın denetim/kontrol boyutunun literatür (Şahin ve Özbey, 2007; Fagan ve Palm, 2004; Gladding, 2012) bilgisine bakılarak birbirini tamamlayan özellikte olduğu düşünülebilir. Bu durumdan dolayı katılımcılar denetim/kontrol boyutuna ait soruları anne ve baba için ayrı şekilde gözlemleyemedikleri için analiz anlamlı çıkmamış olabilir.

5.2. Algılanan anne ve Baba Tutumunun Kabul/İlgi Boyutu ile Bağlanma Stillerinde Yer Alan Kaygı ve Kaçınma Boyutları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi

Anne ve babanın algılanan tutumlarının kabul/ ilgi boyutunun kaygılı bağlanma stili üzerindeki etkisinin analizi sonucunda, annenin kabul/ ilgi boyutunun kaygılı bağlanmayı anlamlı ve pozitif yönde, babanın kabul/ ilgi boyutunun ise anlamlı ve negatif yönde etkilediği görülmüştür. Bu sonuç, “algılanan baba tutumunun kabul/ ilgi boyutu ile bağlanma stillerinde yer alan kaygılı bağlanma boyutu arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır” hipotezini desteklerken, “algılanan anne tutumunun kabul/ ilgi boyutunun bağlanma stillerinde yer alan kaygılı bağlanma boyutu arasında negatif ve anlamlı ilişki vardır” hipotezini desteklememektedir. Analiz sonucu hipotezin tam tersine, algılanan anne tutumunun kabul/ ilgi boyutu ile kaygılı bağlanma arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkiyi olduğunu göstermektedir.

Bir önceki hipotezin tartışılmasında yer verildiği gibi, kabul/ ilgi ve denetim/ kontrol boyutları anne ve baba tutumunun temel iki boyutunu oluşturmaktadır (Santrock, 2009). Annenin denetim/kontrol eksikliği sebebi ile annenin kabul/ ilgi boyutu izin verici/ şımartan tutumun gelişmesine sebep olmuş olabilir. Annenin tutumunda kabul/ ilgi boyutunun aşırıya kaçması sonucu annenin tutumu izin verici ya da aşırı koruyucu ebeveyn tutumuna dönüşebilir (Santrock, 2009). Bundan dolayı analiz sonucunda annenin kabul/ ilgi boyutu ile kaygılı bağlanma arasında pozitif bir ilişki çıkmış olabilir. Bu sonuç, Maria ve Donita (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmada içerisinde kaygılı bağlanma olan bireylerde izin verici ebeveynlik stili ile pozitif yönde ilişkili görülme sonucu ile paralellik göstermektedir. Anne ve baba tutumunun demokratik, izin verici ve otoriter tutum şeklinde değerlendirildiği bu çalışmanın sonucuna göre, izin verici anne ve baba tutumunun kaygılı bağlanmayı pozitif yönde ve anlamlı bir şekilde etkilediği görülmüştür. Fakat anne ve babanın tutumu ayrı ayrı değerlendirildiğinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Maria ve Donita, 2015). Böylece, örneklemimizdeki kaygılı bağlanma olan kişilerin annelerinin kabul/ilgi boyutunun izin verici ebeveyn tutumuna kaydığı, babaların tutumunda ise bu durumun gerçekleşmediği yorumu getirilebilir. Aynı zamanda çocuğun bağlanma stilini etkileyen faktörlerden birinin annenin bağlanma stili olduğu bilinmektedir (İlaslan, 2009). Bu durumdan yola çıkılarak annenin kaygılı bağlanma stiline sahip olması ve kabul/ilgi boyutunu buna göre şekillendirmesi de bireylerde kaygılı bağlanma stiline gelişmesine sebep olmuş olabileceği düşünülebilir. Bağlanma kuramının temelinde yetişkinin ilgisinin önemi vurgulanmaktadır. (Hazan ve Shaver, 1994; Bowlby, 1996; 1973; 1979; Bayar, 2016). Bu sebeple de bireyler anneden gelen kabul/ilgi' den mahrum kalmamak için kaygılı bağlanma stilini geliştirmiş olabilirler.

Öte yandan, babanın kabul/ ilgi boyutunun kaygılı bağlanma üzerinde anlamlı ve negatif etkisi olduğu görülmektedir. Bu sonuç, babanın denetim/kontrol boyutunun kabul/ ilgi boyutu ile birlikte olması sebebi ile açıklayıcı/otoriter tutumun gelişmesi ve kaygılı bağlanmayı negatif yönde etkilemiş olma ihtimali ile açıklanabilir. Yani, kabul/ ilgi tutumu izin verici ebeveyn tutumunda değildir ve güvenli bağlanma stili ile ilişkilendirilen demokratik ebeveyn tutumunu destekleyen seviyede kabul/ ilgi boyutuna

sahiptir. Bu sebeple, güvensiz bağlanma olan kaygılı bağlanmayı negatif yönde etkiliyor olabilir. Bu sonuç, literatürdeki bir diğer çalışma olan Oktay (2016) tarafından gerçekleştirilen tez çalışması sonucu ile de paralellik göstermektedir. Kaygılı bağlanmanın anne ve baba reddedicilik ile anlamlı pozitif, anne ve baba duygusal sıcaklık ile anlamlı negatif ilişkisi bulunmuştur. Bu çalışmadaki değişkenlerden reddedicilik, değişkenimiz olan kabul/ ilgi boyutu ile negatif yönde, duygusal sıcaklık değişkeni ise kabul/ ilgi boyutu ile pozitif yönde ilişkilidir. Branjerdporn ve arkadaşları (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışma sonucuna göre ise, özellikle kaygılı bağlanmanın hem otoriter hem de izin verici aile tutumu ile ilişkili olduğu görülmüştür. Çalışma sonucumuz, Millings ve arkadaşları (2013) tarafından gerçekleştirilen çalışma sonuçlarından olan, kaygılı bağlanmanın izin veren ebeveyn tutumu ile anlamlı ilişkisi vardır ile de paralellik göstermektedir.

Algılanan anne ve baba tutumunun kabul/ ilgi boyutu ile kaçınmacı bağlanma arasındaki etkiye bakıldığında ise, yalnızca babadan algılanan kabul/ ilgi boyutunun kaçınmacı bağlanma ile anlamlı ve negatif yönde ilişkisi olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç, hipotezi kısmen desteklerken, anneden algılanan kabul/ ilgi boyutunun anlamlı bir etkisi görülmemesi yönüyle de desteklememiştir. Branjerdporn ve arkadaşları (2018) tarafından yapılan çalışmada kaçınmacı bağlanma stiline izin verici ebeveyn tutumu ile anlamlı ve pozitif yönde ilişkisi olduğu görülmüştür. Çalışmadaki izin verici ebeveyn tutumu hem anne hem baba için izin veren ve yeterince kontrol etmeyen tutum olarak değerlendirilmiştir. Bu sebeple, bu tez çalışmasının bu çalışma ile sonuç karşılaştırmasında, kabul/ ilgi boyutu ile denetim/ kontrol boyutunun birlikte ele alınması gerekebilir. Bu şekilde, bakıldığında anne kabul/ilgi boyutu ile kaçınmacı bağlanma arasındaki ilişkinin anlamlı bulunmamasının sebebi, kaçınmacı bağlanmaya sahip bireylerin izin verici ebeveyn (yüksek ilgi, düşük kontrol) tutumuna sahip olmaması olabilir. Buna ek olarak kaçınmacı bağlanmaya sahip bireylerin düşük ilgi, düşük kontrol (ihmalkâr tutum) veya düşük ilgi, yüksek kontrol ile otoriter ebeveyn tutumuna sahip olması ihtimali de anlamlı sonuç çıkmamasına sebep olmuş olabilir. Denetim/kontrol boyutunun kaçınmacı bağlanma ile olan ilişkisini de bu karşılaştırma modeli içerisine dâhil ettiğimizde, sonuçlarımızda anne ve babanın denetim/kontrol

boyutunun kaçınmacı bağlanma ile olan ilişkisinde anlamlı bir farklılaşma olmamaktadır. Bu sonuç şunu gösterebilir; kaçınmacı bağlanması olan bireylerin anne ve babaya ait denetim/ kontrol boyutuna ilişkin skorları birbirlerine yakındır veya düşük/yüksek skorlara sahip kaçınmacı bağlanan bireylerin sayıları birbirlerine yakındır. Bu sebeple de, anne kabul/ ilgi boyutunun seviyesine karşılık gelen denetim/ kontrol boyutu anlamlı bir dağılım göstermediği için, anne kabul/ ilgi boyutu değişkeni ile kaçınmacı bağlanmaya sahip bireyleri değerlendirmek doğru olmayacaktır. Öte yandan, yalnızca babanın kabul/ ilgi boyutunun kaçınmacı bağlama ile negatif yönde anlamlı ilişkisi olması fakat babanın denetim/ kontrol boyutunun kaçınmacı bağlanma ile ilişkisi bulunmaması sonuçlarını birlikte değerlendirirsek, babanın kabul/ ilgi boyut derecesi artarken kaçınmacı bağlanma skorunun düştüğünü görmekteyiz. Bu sonucun sebebi, bakım veren kişinin baba olması olabilir. Türk toplumu için bu olasılık az olsa da literatürde çocuk bakımına katkı sağlayan babalar olduğunu gösteren çalışmalar yer almaktadır (Halle ve Le Menestrel, 1999; Ricks, 1985; Ho ve Kong, 1984; Kuzucu, 2011; Şahin ve Özbey, 2007) Ayrıca, kaçınmacı bağlanması olan kişilerin bazılarının anne tutumunun izin verici, bazılarının ihmalkâr, bazılarının otoriter olduğunu düşünebiliriz. Böyle olması sebebiyle bu ebeveyn tutumlarına sahip bireylerin sayısının birbirlerine yakınlığından dolayı anlamlı bir sonuç çıkmamış olabilir. Literatüre baktığımız zaman (Şahin ve Özbey, 2007; Fagan ve Palm, 2004; Gladding, 2012) çocuğun gelişiminde anne ve babanın birbirini tamamladığı ve ailenin bütün olarak değerlendirildiği bilgisinden yola çıkarsak, izin verici annenin düşük denetim kontrolü, baba tarafından tamponlanmış olabilir. Düşük ilgi, düşük denetim ile ihmalkâr annenin tutumu da babanın denetim/ kontrol boyutu ile tamponlanmış olabilir. Fakat annenin otoriter tutumunun (yüksek kontrol/denetim düşük ilgi) babanın denetim/kontrol boyutundaki artış ile güvensiz bağlanmanın skorunun azalmaz aksine güvensiz bağlanma skoru artar (Bowlby, 1980; Speirs ve Finch, 2006; Martens, 2006). Bu sebepten ötürü, kaçınmacı bağlanması olan bireylerin annesinin izin verici (yüksek kabul/ilgi düşük denetim/ kontrol) iken, babasının denetim/kontrol boyutunu benimsemesi veya annenin ihmalkâr (düşük kabul/ilgi, düşük denetim/kontrol) tutum içerisinde olması ve babanın denetim/ kontrol boyutunun etkin seviyede olması

muhtemel sonuç olabilir. Bu durum daha önceden de değinilen anne ve babanın tutumunun ve aile yapısının birbirini etkilediği bilgisi ile de anlamlılık kazanabilir (Şahin ve Özbey, 2007; Fagan ve Palm, 2004; Gladding, 2012).

5.3. Algılanan Anne ve Baba Tutumunun Denetim/Kontrol Boyutu ile Öz-şefkat Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi

Algılanan anne ve baba tutumunun öz-şefkati nasıl etkilediğini belirleyebilmek adına yapılan regresyon analizi sonucuna göre, algılanan anne ve baba tutumlarının öz-şefkat varyansının %9,3' lük kısmını açıkladığı görülmüştür. Babadan algılanan denetim/kontrol boyutunun öz-şefkati anlamlı ve negatif yönde etkilediği görülürken, anneden algılanan denetim/kontrol boyutunun öz-şefkat üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamıştır. Babadan algılanan denetim/kontrol boyutunun artması ile öz-şefkatin negatif etkilenmesi literatürdeki ceza verici ebeveyn tutumunun güvensiz bağlanma ile ilişkilendirildiği çalışma sonuçları ile paraleldir (Martens, 2006). Eker ve Kaya (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışmada öz-şefkat ile otoriter ebeveyn tutumu arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Benzer sonuç, McClun ve Merrell'e (1998) tarafından gerçekleştirilen çalışma içerisinde, otoriter anne ve baba tutumu ile öz-şefkat arasında ters yönde bir ilişki bulunması ile de desteklenmektedir. Ayrıca, Pepping, Davis, O'Donovan, ve Pal (2015) çalışmasında, yüksek denetim/kontrol sahibi ebeveyn tutumunun öz-şefkat ile negatif yönden ilişkili olduğu gösterilmiştir. Otoriter ebeveyn tutumunda denetim/kontrol boyutunun ortalamasının üzerinde ve kabul/ilgi boyutu ortalamasının altındadır. Babanın denetim/kontrol boyutunun otoriter ebeveyn tutumunu güçlendirmiş olması sonuç ile paralellik taşımaktadır. Aşırı otoriter ailelerde, kendinden şüphe eden veya tereddüt eden davranışlarını diğer insanlara göstermelerine ilişkin çocuklarına negatif yargılama içeren davranış kalıpları vardır (Aslan, 1992). Öte yandan, öz-şefkat bireyin kendisine karşı yargılayıcı ve eleştirel olmamasını ve kendine nezaket ve anlayışla yaklaşan bir tutum sergilemesini gerektirmektedir. Bu sebeple, denetim/kontrol tutumu yükseldikçe öz-şefkatin negatif yönde etkilenmesi olağan bir sonuçtur.

Hipotezimiz “ algılanan anne tutumunun denetim/ kontrol boyutunun öz-şefkat ile negatif ve anlamlı ilişkisi vardır” analiz sonuçları tarafından desteklenmemiştir. Anne denetim/kontrol boyutunun öz-şefkat ile anlamlı bir ilişkisinin bulunmaması, anne denetim/ kontrol boyutunun yüksek iken düşük öz-şefkat, düşük iken yüksek öz-şefkat ilişkisine sahip yakın sayıda bireylerin örnekleme oluşturması sebebiyle olabilir. Denetim/ kontrol boyutu yüksek olduğunda öz-şefkatin düşük olması literatüre göre beklenen bir sonuçtur (McClun ve Merrell, 1998; Pepping, Davis, O’Donovan, ve Pal 2015). Ancak düşük denetim/kontrol boyutunun öz-şefkat ile değerlendirilmesinde kabul/ ilgi boyutunun da ele alınması gerekebilir çünkü denetim/kontrol ve kabul/ilgi birbirini etkilemektedir (Santrock, 2009; Buri, Louiselle, Misukanis ve Mueller, 1988; Hall, 2015). Anne kabul/ilgi boyutunun öz-şefkat ile anlamlı bir ilişkisi ise bulunamamıştır. Bu nedenle, düşük anne denetim/kontrol boyutuna maruz kalan bireylerin bir kısmı yüksek kabul/ ilgi boyutu görmüşken, bir kısmı düşük kabul/ ilgi boyutuna maruz kalmış ve dağılım birbirine yakın olmuş olabilir. Bu durumdan dolayı anlamlı bir ilişki saptanamamış olabilir. Daha önce bahsedildiği gibi denetim/kontrol ve kabul/ilgi ile birbirini etkilemektedir (Santrock, 2009). Düşük denetim/kontrol ve yüksek kabul/ilgi izin verici ebeveyn tutumu ile ilişkiliyken, düşük denetim/ kontrol ve düşük kabul/ ilgi boyutu ihmalkâr ebeveyn ile ilişkilidir. İzin verici ebeveyn tutumu öz-şefkat ile pozitif yönde ilişkili iken (Hall, 2015), ihmalkâr ebeveyn tutumu ile öz-şefkat negatif yönden ilişkilendirilmiştir (Tanaka vd., 2011). Bu şekilde bakıldığı zaman, denetim/ kontrol boyutunun düşük olduğu bireylerde kabul/ ilgi boyutu izin verici ebeveyn davranışı şeklinde olmalıdır ve bu durum yüksek kabul/ ilgiyi gerektirmektedir. Ancak bu şekilde öz-şefkat seviyesi yükselir. Sonuç olarak, annenin denetim/ kontrol boyutu ile öz-şefkat ile anlamlı ilişki bulunamamasının sebebi, örneklem içerisinde yer alan bireylerin otoriter ve izin verici tutuma sahip olanlarının sayılarının birbirine yakın olması olabilir. Aynı zamanda hipotezin desteklenmemesinin sebeplerinden bir diğeri, denetim/kontrol boyutunun ailede yer alan birinci dereceden yakınlar (babaanne/anneanne, kardeş vb.) tarafından tamponlanmış olması olabilir (Duygulu, 2010; Hazer, 2012; Arpacı ve Bekar, 2013; Çiftçi, 2008). Buda annenin denetim/kontrol boyutunun önemini azaltmış olabilir. Buna ek olarak annenin denetim/ kontrol

boyutunun analizde anlamsız çıkması öz-şefkat için babanın tutumunun anneden önemli olması varsayımı ile açıklanabilir. Literatürde de babanın çocuğun hayatında önemli yeri olduğuna dair bilgiler yer almaktadır (Ekşi, 1990; Kuzucu, 2011). Analizin anlamsız çıkmasının bir diğer sebebi ise aile içerisinde denetim/kontrol boyutunda baskın olan kişinin baba olması ve annenin denetim/kontrol boyutunda etki edecek düzeyde davranışlar sergilememesi olabilir (Kuzucu, 2011; Feldman, Nash ve Aschenbrenner, 1983; Kulaksızoğlu, 1989; Geçtan, 2017) . Bu durumun sebebi olarak da Türk toplumunun aile sisteminin çoğunlukla ataerkil yapıda olması gösterilebilir (Bingöl, 2014; Geçtan, 2017; Kulaksızoğlu, 1989).

5.4. Algılanan Anne ve Baba Tutumunun Kabul/İlgi Boyutu ile Öz-şefkat Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi

Algılanan anne ve babanın kabul/ ilgi boyutunun öz-şefkat ile ilişkisini görmek için yapılan analiz sonucunda, babanın kabul/ ilgi boyutunun öz-şefkat ile anlamlı ve pozitif yönde etkisi görülmüştür. Annenin ise anlamlı bir etkisi bulunamamıştır. Anne ile ilgili çıkan sonuç hipotezi desteklememektedir. Bu sonuç çocukluk döneminde bakım verenin baba olması ya da baba ile geçirilen vaktin anne ile geçirilen vakte kıyasla daha verimli olması ihtimalinden kaynaklanabilir. Literatürde bakım veren babalar olduğuna dair bilgiler yer almaktadır (Duygulu, 2010; Hazer, 2012; Arpacı ve Bekar, 2013; Bee ve Boyd, 2009) Yine de toplumumuzun çoğunluğa yakınında bakım veren kişinin anne olduğunu göz önünde bulundurursak, baba ile geçirilen vaktin veriminin anneden fazla olma ihtimali daha geçerli görünmektedir (Şahin ve Özbey, 2007; Belsky, 1979; Lamb, 1997; Kuzucu, 2011). Buna ek olarak, hipotezlerimizin desteklenmemesinin bir diğer sebebi, daha önce ki başlıkta belirtildiği gibi kabul/ ilgi boyutunun tek başına ele alınmaması, denetim/ kontrol boyutu ile beraber değerlendirilmesi gerekmesi olabilir (Santrock, 2009; Buri, Louiselle, Misukanis ve Mueller, 1988; Hall, 2015). Kabul/ ilgi ve denetim/ kontrol boyutunun birlikte oluşturdukları iki boyutlu ebeveyn tutum modelinin ise öz-şefkati %9,3 oranında açıkladığı görülmektedir. Anne kabul/ilgi boyutu ile öz-şefkat arasında anlamlı ilişkisinin bulunamamasının bir diğer sebebi,

katılımcıların düşük kabul/ilgi boyutuna sahip olanlar ile yüksek ve ortalama kabul/ilgi boyutuna sahip olanlar ile benzer sayıda dağılım göstermesi olabilir. Literatürde yüksek duyarlılık gösteren ailelerin çocuklarının öz-şefkat düzeyleri aile tutumları ile anlamlı ve pozitif yönde ilişkili bulunurken, duygusal istismar, ihmal içeren aile tutumları içerisinde büyüyen çocukların ise daha az öz-şefkat ile ilişkili oldukları bulunmuştur (Neff ve McGehee, 2010; Tanaka vd., 2011). Annenin kabul/ilgi boyutunun öz-şefkat ile anlamlı ilişkisinin bulunamaması, önceki başlıkta da bahsedildiği gibi öz-şefkat için babanın tutumunun anneden önemli olması ile açıklanabilir (Ekşi, 1990; Kuzucu, 2011). Literatürde sıcaklık ve bakımın içselleştirilmesinin önemine dair bilgiler doğrultusunda yorum yapılacak olursa annenin kabul/ilgisini içselleştirememiş olması da bu sonuca sebep olmuş olabilir (Gilbert ve Irons, 2005; Ahmed ve Bhutto, 2016). Anlamlı bir ilişkinin bulunamamasının diğer sebebi de annenin kabul/ilgi boyutuna karşı katılımcıların duyarsızlaşması olabilir ve Zebiob, Forehand, ve Resick (1979) tarafından yapılan araştırma da bu olasılığı desteklemektedir.

Denetim/ kontrol boyutu ile öz-şefkat yalnızca baba için anlamlı bulunmuştur. Babanın kabul/ ilgi boyutu pozitif ve anlamlı, denetim/ kontrol boyutu ise öz-şefkat ile negatif ve anlamlı bulunmuştur. Bu çalışma sonuçlarına dayanarak, bireylerin ailelerinde babalarının demokratik tutum sergileyen ebeveyn olduğu söylenebilir. Demokratik tutum gösteren ebeveynler, çocuklarının karar verme becerilerinin gelişmesine izin verirler, başarısızlıklarına karşı anlayışlıdır ve böylece çocuk kendine karşı acımasız ve yargılayıcı bir tutum edinmez. Demokratik tutuma sahip anne ve babaların, talepkarlıkları ve duyarlılıkları yüksektir. Duyarlılık boyutu talepkarlık boyutunu dengelemektedir. Öte yandan, yüksek talepkarlık ve düşük duyarlılık gösteren otoriter tutum gösteren ebeveynlerin öz-şefkat seviyesi düşük bireyler yetiştirmesi beklenen sonuçtur (Hall,2015). Otoriter tutumla büyüyen çocukların, ebeveynlerinin cezalandırıcı, aşırı mükemmeliyetçi, hata yapmaktan korkan davranış ve duyguları içselleştirdikleri gösterilmiştir (Kawamura, Frost, and Harmatz (2002). Reddedici, mesafeli ilişki kuran, aşırı koruyucu ailelerin çocuklarında da öz-şefkat seviyesi düşük gözlemlenmektedir (Pepping, Davis, O'Donovan, and Pal (2015).

5.5. Algılanan Anne ve Baba Tutumunun Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi

Algılanan anne ve baba tutumunun benlik saygısını ne derece etkilediğini tespit etmek amacıyla yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre algılanan anne ve baba tutumunun benlik saygısının varyansının %5,4'ünü açıklayabildiği görülürken, yalnızca babanın kabul/ ilgi boyutunun benlik saygısını anlamlı ve pozitif yönde etkilediği görülmüştür. Bu sonuç, babadan algılanan kabul/ilgi boyutunun kaygılı bağlanmayı negatif yönde etkilemesi sonucu ile ilişkili bir sonuçtur. Yani, baba kabul/ ilgi boyutu denetim/ kontrol boyutu ile beraber dengede olup demokratik bir tutum sergilediği için hipotezlerimizin kısmen baba yönüyle desteklendiğini düşünülebilir. Güvenli bağlanma, demokratik aile tutumu, yüksek öz-şefkat ve yüksek benlik saygısı ile ilişkili oldukları literatürde yer alan çalışmalar ile gösterilmiştir (Bowlby, 1980; Bartholomew ve Horowitz, 1991; Polek vd., 2008; Hall, 2015). Bu durumda, babanın kabul/ ilgi boyutunun benlik saygısı ile anlamlı ve pozitif yönde ilişkili bulunması, babanın anneye oranla demokratik bir tutum sergilediğinin göstergesi olabilir. Bakım veren kişinin toplumumuz için genelde anne olduğunu varsayacak olursak, anne ile ilgili tutumlara ait alt boyutların hipotezlerimiz genelinde desteklenmediğini görmekteyiz. Analiz sonucunda yalnızca anne kabul/ilgi boyutu ile kaygılı bağlanma anlamlı pozitif yönde etkili bulunmuştur. Bu sonucun benlik saygısı ile olan ilişkisine bakılacak olunursa, kaygılı bağlanma stiline sahip bireylerin kendilerine dair benlik algıları negatif iken diğerlerine dair olan benlik algıları pozitif olduğunu bilinmektedir (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Sümer, 2006). Anne tutumlarının aşırı izin verici oldukları ihtimali üzerinden değerlendirecek olunursa, yüksek kabul/ilgi boyutu seviyesinin artışı yüksek benlik saygısı ile pozitif yönde ilişkili iken, tutarsız aşırı ve uyumsuz tutumların ise benlik saygısını olumsuz etkiledikleri bilinmektedir (Aktaş, 2011). Bu durumda, izin verici anne tutumuna sahip kişilerin benlik saygılarının negatif yönde anlamlı bir ilişkisi olması beklenir. Analiz sonucunda anlamlı ilişki bulunamamasının sebebi, örneklemdeki bireylerin, güvenli ve kaygılı bağlanması olan bireylerden oluşmasının yanı sıra annelerin izin verici tutum (düşük denetim/kontrol) sergilerken babaların ise

demokratik tutumda davranması olabilir. Bir diğerk ihtimalde annenin izin verici tutum (düşük denetim/kontrol) sergilemesi, babanın ise otoriter veya izin verici tutuma sahip olması olabilir. Özetle, anne kabul/ilgi boyutu denetim/ kontrol boyutu ile birlikte değerlendirilerek ortaya çıkan ebeveyn tutumu babanın da tutumun etkisiyle çocuğun bağlanma stilini, öz-şefkat düzeyini ve benlik saygısını etkilemiş olabilir. Ebeveyn tutumları kabul/ilgi ve denetim/kontrol ana boyutları üzerinden değerlendirilirken, her bir ebeveynin geliştirebileceği otoriter, ihmalkar, demokratik ve izin verici olmak üzere dört tutum bulunmaktadır (Maccoby ve Martin 1983). Bu sebeple, birlikte değerlendirildiklerinde ebeveyn tutumlarının bağlanma, benlik saygısı ve öz-şefkat üzerinde açıklayıcı etkisi görülürken, ayrı ayrı değerlendirildiklerinde ise ilişkiisel analiz sonucu hipotezlerimizi desteklememiştir. Öte yandan, baba tutumunun diğerk değişkenlerle olan anlamlı ilişkisinin ise tutarlı olduğunu görmekteyiz. Babanın çocuğu ile olan ilişkisinin, dış dünya ile kurduğu ilişkiyi şekillendirdiği (Şahin ve Özbey, 2007) bilgisi bağlamında çalışma sonuçlarımızı yorumlayacak olursak, babanın demokratik tutumunun çocuğun benlik saygısını da etkileyecek bir değişken olduğunu söyleyebiliriz. Şahin (2003) yaptığı çalışmada babaları ile olumsuz ilişkileri olan çocukların olumsuz benlik algılarına sahip olduklarını bulmuştur, bu bulgu araştırmamızda yer alan katılımcıların babalarının çocuklarıyla iletişimlerinin olumlu yönde olduğu ve babaların demokratik tutuma sahip olduğu varsayımını destekleyebilir. Buna ek olarak, babanın benlik saygısı üzerindeki anlamlı ve pozitif etkisi, bu bireylerin tek çocuk olabilme gerçeğini de beraberinde getirmektedir. Çünkü babanın katılımı, çocukla birlikte geçirilen vakit, oyun oynamak için ayrılan süre, ilgilenme derecelerinin çocuğun kardeş sayısı ile negatif yönde ilişkili olduğu yapılan çalışmalar ile gösterilmiştir (Paquette vd., 2000; Mehall vd., 2009). Tüm bunların yanı sıra babanın kabul/ilgi boyutunun anlamlı çıkmasının sebebi daha öncede değinilen ataerkil toplum düzeninden dolayı babadan gelen olumlu etkilerin birey için anneden daha fazla önem taşınması ihtimali olabilir (Geçtan, 2017; Kulaksızoğlu, 1989). Aynı zamanda Türk aile yapısını göz önünde bulundurursak genelde annelerin çocukları ile babalardan daha fazla zaman geçirdiğini varsayabiliriz (Kulaksızoğlu, 1989; Bingöl, 2014). Bu durum da daha önceden de bahsedildiği gibi annenin kabul/ilgi boyutuna karşı bir duyarsızlaşma

geliştirilmesine sebebiyet vermiş olabilir ve bu ihtimal literatür ile de desteklenmektedir (Zebiob, Forehand, ve Resick, 1979).

5.6. Algılanan Anne ve Baba Tutumunun Denetim/Kontrol Boyutu ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi

Algılanan anne ve baba tutumunun denetim/ kontrol boyutu ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu sebeple hipotezimiz desteklenmemiştir. Anlamlı bir ilişkinin bulunmaması, örneklemin tutarlı bir dağılım göstermemesi sebebinden olabilir. Örneğin, anne ve baba denetim/ kontrol boyutu yüksek iken benlik saygı seviyesi düşük veya yüksek çıkmış, anne ve baba denetim/ kontrol boyutu düşük iken benlik saygı seviyesi düşük veya yüksek çıkmış olabilir. Bu sonuç da, anne ve baba denetim/ kontrol boyutu yüksek iken (otoriter) düşük benlik saygısı ile ilişkilendirilebilmesi için anne ve baba kabul/ ilgi boyutunun düşük seviyede olması beklenir. Yüksek benlik saygısı için ise literatürdeki çalışmalara göre bir yorum yapılacak olursa, anne ve babanın denetim/ kontrol boyutu yüksek iken kabul/ ilgi boyutunun da yüksek olması yani ebeveynlerin demokratik tutumu benimsemesi beklenir (Kulaksızoğlu, 2011). Öte yandan, anne ve babanın denetim/ kontrol boyutunun az olmasının yüksek benlik saygısı ile ilişkilendirilebilmesi için kabul/ ilgi boyutunun yüksek (izin verici) olması beklenmektedir (Martinez ve Garcia, 2007). Bu durum benlik saygısını olumlu yönde etkileyebileceği gibi bireyin dengeli bir tutuma maruz kalmaması sebebiyle de özgüveninin gelişmesine engel olabilir. Bunun sonucunda benlik saygısı olumsuz yönde de etkilenebilir (Sümer, Aktürk ve Helvacı, 2010). Daha önceki hipotezin başlığında da değinildiği gibi ebeveyn tutumunun alt boyutlarının (denetim/ kontrol ve kabul/ilgi) hipotezleri desteklemiyor olmasının sebebi her bir alt boyutunun dört farklı ebeveyn tutum modeline aracılık etmesi olabilir (Maccoby ve Martin 1983). Bunun yanı sıra anne ve baba dışında benlik saygısını etkileyen sosyal çevredeki insanlardan gördükleri davranışlar gibi faktörlerde yer almaktadır (Epstein, 1973; Aktaş, 2011; Özkan, 1994). Belki de katılımcılar için anne

ve babanın denetim/kontrol boyutundan çok diğere insanların (arkadaş, akraba, partner vb.) değerlendirmeleri önemli olabilir. Bir diğere sebepte bireyin benliği ile ilgili gelen negatif etkilere karşı geliştirdiği savunma mekanizmalarını kullanması yani benliğini olumsuz etkileyecek uyarılara karşı inkâr edici bir tutum sergilemesi olabilir. Literatürde benlik algısına karşı savunma mekanizmalarının kullanıldığını gösteren çalışmaların yer almakta ve bu varsayımı desteklemektedir (Salmivalli vd., 1999; Taysi, 2000).

5.7. Bulguların Anne ve Baba Üzerinden Genel Değerlendirilmesi

Algılanan anne ve baba tutumunun bağlanma stilleri, öz-şefkat ve benlik saygısı üzerindeki etkisini görmek için yapılan analizlerin sonucunda baba tutumu bağımlı değişkenler üzerinde çoğu kez anlamlı çıkarken, anne tutumu için sadece bir analizde istatistiksel bir anlamlılık bulunmuştur. Bu başlık altında araştırmanın geneline bakılarak analiz sonucunda çoğunlukla baba tutumunun anlamlı çıkması anlamlandırılmaya çalışılacaktır.

Annenin bağımlı değişkenler üzerinde anlamlı etkisinin çıkmamasının sebebi olarak Türk toplumunun ataerkil aile yapısı görülebilir (Geçtan, 2017; Kulaksızoğlu, 1989; Bingöl, 2014). Aile içerisinde anne genelde bakım veren ve genellikle çocukla iç içe olan kişidir, bu göz önüne alındığında çocuklar annenin davranışlarına alışıp, tepkisizleşirken babadan gelen uyarılara daha açık bir hale gelmiş olabilir (Zebiob, Forehand, ve Resick, 1979). Aynı zamanda çocuğun büyümesi üzerinde babaanne ya da anneanne gibi diğere kişilerinde etkisi olabilmektedir (Duygulu, 2010; Hazer, 2012; Arpacı ve Bekar, 2013; Bee ve Boyd, 2009). Bu sebeple annenin ebeveyn tutumu ile diğere bakım verenlerin tutumu birbirini etkilemiş olabilir. Bu da katılımcıların istemeden de olsa anne için olan sorulara yanlı cevap vermesine sebebiyet vermiş olabilir. Bunun yanı sıra bakım veren kişinin anne olması sebebiyle çocuklukta gelişen bir özdeşleşme (Korucu, 2019; Dunham vd., 1984) sonucu katılımcılar anneye yönelik nesnel bir gözlem geliştirmemiş ve sorulara bu yansımış olabilir. Babanın bağımlı değişkenler üzerinde anlamlı etkisinin çıkmasının sebebi daha önce bahsedildiği gibi

Türk toplumunun genelinde görülen ataerkil bir aile yapısı olabilir. Baba aile içerisinde kural koyucu ve otorite figürüdür ve otorite figüründen gelen tepkiler bireyi daha derinden etkileyebilir (Geçtan, 2017; Kulaksızoğlu, 1989). Aynı zamanda kültürel olarak baba sözleri ve davranışları ciddiye alınması gereken kişi olarak görülür (Geçtan, 2017; Kulaksızoğlu, 1989), bu sebeple çocuklar babanın her davranışını daha içselleştirebilir. Buna ek olarak anne bakım veren olmasına rağmen ev işlerini yapmakla da yükümlüdür (Bingöl, 2014). Bu durum annenin çocuk ile geçirdiği vaktin verimliliğini etkiliyor olabilir buda annenin tutumunun katılımcıların üzerinde kalıcı bir etki bırakmamasına sebebiyet vermiş olabilir. Tüm bunların yanı sıra Türk toplumu içerisinde anne genellikle beslenme, ev düzeni gibi işlerle ilgilenirken aile içindeki davranışlara şekil veren babanın tutumudur, sonuçları bu durumda etkilemiş olabilir (Geçtan, 2017; Kulaksızoğlu, 1989; Bingöl, 2014).

BÖLÜM 6 SONUÇ

6.1. Sonuç

Algılanan anne ve baba tutumlarının kaçınmacı bağlanma üzerindeki etkisini incelemek için yapılan analiz sonucuna göre annenin ve babanın denetim/kontrol boyutu ile kaçınmacı bağlanma arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Annenin kabul/ilgi boyutu ile kaçınmacı bağlanma arasında anlamlı bir ilişki bulunmamışken, babanın kabul/ilgi boyutu ile anlamlı ve negatif yönde bir ilişki bulunmuştur.

Algılanan anne ve baba tutumlarının kaygılı bağlanma üzerindeki etkisini incelemek için yapılan analiz sonucuna göre ise annenin ve babanın denetim/kontrol boyutu ile kaygılı bağlanma arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Annenin kabul/ilgi boyutu ile kaygılı bağlanma arasında anlamlı ve pozitif, babanın kabul/ilgi boyutu ile ise anlamlı ve negatif yönde bir ilişki bulunmuştur.

Algılanan anne ve baba tutumlarının öz-şefkat üzerindeki etkisini incelemek için yapılan analiz sonucuna göre annenin denetim/kontrol boyutu ile öz-şefkat arasında anlamlı bir ilişki bulunamamış, babanın denetim/kontrol boyutu ile anlamlı ve negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Annenin kabul/ilgi boyutu ile öz-şefkat arasında anlamlı bir ilişki bulunmamışken, babanın kabul/ilgi boyutu ile anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur.

Algılanan anne ve baba tutumlarının benlik saygısı üzerindeki etkisini incelemek için yapılan analiz sonucuna göre annenin ve babanın denetim/kontrol boyutu ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Annenin kabul/ilgi boyutu ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamışken, babanın kabul/ilgi boyutu ile anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur.

6.2. Sınırlılıklar ve Güçlü Yönler

Bulgular araştırmaya katılan İstanbul'da ikamet eden 400 yetişkin bireyin verileri ile sınırlıdır. 18- 60 yaş arası bir örneklem tercih edilmesi araştırmanın hem sınırlılığı

hem de güçlü yönüdür. Seçilen örnekleme oluşturan bireylerin aralarındaki yaş farkının fazla olması araştırmanın bir yaş grubu için genellenebilirliğini etkilediğinden araştırmanın sınırlılığı iken, seçilen örneklem sayesinde farklı yaş gruplarının anne ve baba tutumlarının analiz edilmesi araştırmanın güçlü yönüdür.

Eğitim düzeyinin en düşük ilkököl, en yüksek yüksek lisans ve üstü şeklinde belirlenmesi araştırmanın hem sınırlılığı hem de güçlü yönüdür. Araştırmanın sonucunun bir eğitim düzeyine göre genellenememesi araştırmanın sınırlılığı iken, farklı eğitim gruplarının anne ve baba tutumlarının analiz edilmesi araştırmanın güçlü yönüdür.

Araştırmada elde edilen bulgular kişisel raporlama ile toplanan verilere dayanmaktadır. Bu sebeple katılımcıların ölçeklere yanlı cevap vermiş olma ihtimali araştırmanın sınırlılıklarından biridir. Aynı zamanda onam formunda katılımcılardan hiçbir kimlik belirtecek bilgi istenmediği belirtilmiştir, bu sebeple katılımcıların ölçeklere içtenlikle cevap verdiği düşünülmüştür.

Yapılan araştırmaların çoğunda anne ve baba tutumu boyutlar üzerinden ölçülmemiştir. Anne ve baba tutumlarını oluşturan boyutların araştırmada yer alması araştırmanın güçlü yönüdür.

Araştırmada algılanan anne ve baba tutumlarının anne için ayrı, baba için ayrı ölçülmesi araştırmanın güçlü yönü sayılabilir.

Ebeveyn tutum modellerinin bağlanma, benlik saygısı ve öz-şefkat ile olan ilişkisi literatürde yer alan çalışmalar ile oldukça açıklayıcı olmasına rağmen, temel boyutlar üzerinden bağlanma, benlik saygısı ve öz-şefkat değişkenleri arasındaki ilişkiyi inceleyen ve kapsayan bir çalışma bulunmamaktadır. Bu sebeple, bu çalışma sonucu, literatürdeki bu eksikliği gidermesi sebebiyle önemlidir.

Toplanan veriler araştırmada kullanılan ölçekler, istatistiksel bulgular ise seçilmiş olan istatistiksel analizlerle sınırlıdır.

Kullanılan ölçeklerin revize edildiği tarihler ve hızla değişen yaşam standartları göz önüne alındığında kuşak farkının oluşma ihtimali vardır ve bu durum katılımcıların ölçekleri değerlendirilme şekline yansımış olabilir. Bu durumda araştırmanın sınırlılıklarından biridir.

6.3. Öneriler

Örneklem grubundaki bireylerin yaşlarının dağılımları oldukça geniş bir aralığa sahiptir. Yakın yaş grupları arasında örneklem oluşturarak çalışmanın tekrar edilmesi, daha anlamlı sonuçların neticelenmesini sağlayabilir.

Algılanan anne ve baba tutumuna ait ikiden fazla (kabul/ ilgi, denetim/ kontrol) alt boyutu ölçen envanterler kullanılarak, reddedici, aşırıya kaçan, izin verici, ihmalkar ve dengesiz boyutların da bağlanma stilleri, öz-şefkat ve benlik saygısı ile olan ilişki analizi konuyu derinlemesine anlamayı sağlayabilir.

Denetim/ kontrol ile kabul/ ilgi boyutlarının ayrı ayrı her bir bağlanma stili üzerindeki yordayıcı etkisine çoklu regresyon analizi ile ve aralarındaki ilişkinin yönü ve derecesini anlayabilmek adına ise korelasyon analizi kullanılarak bu çalışma tekrar edilebilir. Böylece, anne ve baba tutumlarının ayrı ayrı yordayıcı etkisi ile belirlenebilir.

Algılanan anne ve babaya ait denetim/ kontrol boyutunun literatürden farklı olarak anne ve baba tutumunun birlikte olması yerine, anne ve babaya ait tutumun ayrı ayrı yordayıcı etkisinin anlamlı olup olmadığına bakılması sebebiyle farklılık gösteren bu çalışmanın verileri kullanılarak, anne ve baba denetim/ kontrol boyutunun birlikte kaçınılmaz bağlanma ile olan ilişkisine bakılarak, çalışma genişletilebilir. Ek olarak, babanın çocuğun gelişimindeki katkısını ayrı değerlendirebilmek için bu çalışmaya babanın katılım ölçeği de dâhil edilerek aralarındaki ilişkiye daha anlamlı bakılabilir.

Bazı araştırmacılar demokratik tutumu, kabul/ katılım boyutu ile bazıları geçirilen zaman/ doğrudan temas, sıcaklık ve destek boyutu ile bazıları ise duygusal destek ve zorlayıcı olmayan disiplinin oluşturduklarını belirtirler (Pleck, 2010). Bu sebeple, ebeveyn tutumunu ilişkisine bakarken farklı boyutlar üzerinden bu çalışmayı genişletmenin ilişkinin daha iyi açıklanmasına aracılık edebilir.

Bu çalışma örneklemindeki bireylerin babalarını çocuğun gelişimindeki katılım derecesinin, bağlanma stilleri, benlik saygısı ve öz-şefkat derecelerini anlamlı şekilde etkilediğini görmekteyiz. Bu sebeple, bu çalışma, babanın katılımı dâhilinde ele alınan alt boyutlar ile sosyo-demografik ölçek içerisinde yapılacak revizyonlar (kardeş sayısı, babanın bakıma ne denli katkı sağladığı, çocukken kimin baktığı, çocukluk döneminde

evde kimlerin yaşadığı vb.) ile beraber çalışma tekrar edilebilir. Bireylerin gelişimlerinde, anne tutumu ile babanın katılımı arasındaki ilişki bu araştırmada kullanılan değişkenler üzerinden daha kapsamlı incelenebilir.

Anne ve baba tutumundaki alt boyutlar (annenin kabul/ilgi boyutu ile annenin kontrol/denetim boyutu, babanın kabul/ilgi boyutu ile babanın kontrol/denetim boyutu) birlikte değerlendirilerek araştırma tekrar edilebilir.

Çıkan analiz sonuçları doğrultusunda anne ve babanın tutumunun katılımcılar üzerinde farklı bir etki bıraktığı görülmektedir. Bu sebeple anne ve babanın bireyler tarafından farklı değerlendirilip değerlendirilmediği üzerine araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Ackerman, N. W. (1958). *The psychodynamics of family life*. U.S.A.: Basic Books Inc.
- Ahmed, N., & Bhutto, Z. H. (2016). Relationship between parenting styles and self compassion in young adults. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 31(2).
- Adana, F., Kutlu Y.(2008). Anne-Baba Tutumlarının Adölesanların Kendilik Kavramı Üzerine Etkisi. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. Cilt 12, Sayı 2, 18.
- Ainsworth, M.D.S. (1989). Attachment Beyond Infancy, *American Psychologist*. 44: 709-716.
- Ainsworth M.D. S. Blehar, M. C, Waters, E., Wall S. (1978). *Patterns Of Attachment: A Psychological Study Of The Strange Situation*. Hillsdale, Nj: Erlbaum.
- Akdeniz, S. (2009). *Ergenlerin meslek kararı verme yetkinlik algılarının, algılanan ana-baba tutumu ve bazı özlük nitelikleri açısından incelenmesi*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Akın, Ü., Akın, A., & Abacı, R. (2007). Öz-Duyarlık Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(33), 1-10.
- Aktaş, S. (2011). *9. sınıfta anne baba tutumları ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Albayrak, H.(1997). Annelerin Kaygı Düzeyleri İle Çocukların Bağımlılık Eğilimleri Arasındaki İlişkin İncelenmesi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (4), 12-19.

Alford, N. (1997). African American women's self-esteem as a function of skin color: a quasi-qualitative study. *Dissertation Abstracts International*, A 58(8) 3015. Publication No. AAT 9807271.

Allport, G. W. (1955). *Becoming; basic considerations for a psychology of personality* (Vol. 20). Yale University Press.

Anbar, H. (2013). *Bağlanma stilleri ve bağlanma stillerinin çeşitli değişkenlerle arasındaki ilişki*. Ankara Üniversitesi Psikoloji Bölümü, Ankara.

Andiç, S. (2013). *Ergenlik döneminde zihni meşgul eden konularla ilişkili değişkenler: bağlanma tarzları, öz-şefkat ve psikolojik belirtiler*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Arpacı, F., & Bekar, A. (2013). Çocukların büyük ebeveynleri ile etkileşimlerine ilişkin görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (29), 11-29.

Anne Baba Tutumları Nelerdir?. (2014, 8 Ağustos). Erişim adresi: <https://www.fenomenpsikoloji.com/anne-baba-tutumlari-nelerdir/>

Aslan, S. A. (2005). *Ergenlerde ana-baba tutumu, sınav kaygısı, ders çalışma becerilerinin lise giriş sınavını yordama düzeyleri*. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Aştı N. (1997). Ergenlerde kendilik kavramı ile aile ve ruh sağlığı ilişkisi. XIX. Pediatri Günleri Çocuk ve Adolesan Hastalıklarına Psikososyal Yaklaşım Programı ve Özet Kitabı. *Türkiye Milli Pediatri Derneği*, Grafik Sanatlar Matbaacılık ve Ambalaj San. A.Ş. İstanbul, 17.

Bayar, Ö. (2016). *Üniversite öğrencilerinde öz-şefkatin yordayıcıları olarak bağlanma tarzı ve algılanan sosyal destek*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Ankara.

- Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117(3), 497-529.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, 37(4), 887-907.
- Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology Monograph*, 4, 1-103.
- Baumrind, D. (1972). An Exploratory Study of Socialization Effects on Black Children: Some Black-White Comparisons. *Child Development*, 43(1), 261-267.
- Baumrind, D. (1978). Parental Disciplinary Patterns and Social Competence in Children. *Youth and Society*, 1978, 9, s. 239-276.
- Baldwin, A.L. (1945), *Child Development*. "Socialization and The Parent Child Relationship". 19 September 1945, s. 127-136.
- Bartholomew, K. ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*. 61(2), 226-244.
- Bee, H., ve Boyd, D. (2009). *Çocuk Gelişim Psikolojisi* (1.baskı). (Çev. O. Gündüz). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Belsky, J., Hertzog, M., & Rovine, M. (1986). Causal analyses of multiple determinants of parenting: Empirical and methodological advances. In M. E. Lamb, A. L. Brown, & B. Rogoff (Eds.), *Advances in developmental psychology* (Vol. 4, Chap. 4). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Belsky, J. (1979). Mother father infant interaction: A naturalistic observation study. *Developmental Psychology*, 15, 601-607.

- Bingöl, O. (2014). Toplumsal cinsiyet olgusu ve Türkiye'de kadınlık. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2014(3), 108-114.
- Bolattekin, A. (2014). *Anne - babanın bağlanma stilleri, anne - baba tutumları ve çocuklarındaki davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Branden, N., (1969). *The psychology of self-esteem: A new concept of man's psychological nature* (Vol. 1). Nash Publishing Corporation.
- Branjerdporn, G., Meredith, P., Strong, J., & Green, M. (2019). Sensory sensitivity and its relationship with adult attachment and parenting styles. *PloS one*, 14(1), e0209555.
- Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 28, 759-775.
- Brown, B. (1999). *Soul without shame: A guide to liberating yourself from the judge within*. Boston: Shambala.
- Bowlby, J. (1973, 1980, 1982). *Attachment and loss: Vol. 2. Separation: Anxiety and anger*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1979). *The making and breaking of affectional bonds*. London: Tavistock.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss: Vol.1 Attachment*. New York: Basic Books.
- Budak, Ş. (.2001; 2009). *Psikoloji Sözlüğü*. İstanbul: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Buluş, M., Cevher, F .N. (2007). Benlik Kavramı ve Benlik Saygısı: Önemi ve Geliştirilmesi. *Akademik Dizayn Dergisi*. 2 , 52-64.
- Bulut, I. (1993). *Ruh hastalığının aile işlevlerine etkisi*. TC Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı.

Buri, J. R., Louiselle, P. A., Misukanis, T. M., & Muelle, R. A. (1988). Effects of parental authoritarianism and authoritativeness on self-esteem. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 14(2), 271-282.

Crowell, J. A., Feldman, S. (1989) Assessment of mothers' working models of relationships: Some clinical implications. *Infant Mental Health Journal*, 10, 173-184.

Coopersmith, S. (1967). *The Antecedents of Self-Esteem*. San Francisco, CA: W. H. Freeman.

Colin, V. L. (1996). *Human Attachment*. New York: McGraw-Hill.

Cüceloğlu, D. (1991). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Cowan, P. A., Cohn, D. A., Cowan, C. P., & Pearson, J. L. (1996). Parents' attachment histories and children's externalizing and internalizing behaviors: Exploring family systems models of linkage. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 64(1), 53.

Çelik, Ç. B. (2018). Bağlanma Stilleri, Psikolojik İyi Olma ve Sosyal Güvende Hissetme: Aralarındaki İlişki Ne?. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(25), 27-40.

Çiftçi, A. (2008). Ailede yaşlı bireyler. *V. Aile Şurası Aile Destek Hizmetleri Bildirileri. TC Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. Ankara.*

Çuhadaroğlu, F. (1986) *Adölesanlarda Benlik Saygısı*, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Ana Bilim Dalı, Uzmanlık Tezi, Ankara.

Dalton III, W. T., Frick-Horbury, D., & Kitzmann, K. M. (2006). Young adults' retrospective reports of parenting by mothers and fathers: Associations with current relationship quality. *The Journal of General Psychology*, 133(1), 5-18.

DeHart, T., Pelham, B. W., & Tennen, H. (2006). What lies beneath: Parenting style and implicit self-esteem. *Journal of experimental social psychology*, 42(1), 1-17.

Deniz, M., Kesici, Ş., & Sümer, A. S. (2008). The validity and reliability of the Turkish version of the Self-Compassion Scale. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 36(9), 1151-1160.

Doğru, N., Peker, R. (2004). Özsaygı Geliştirme Programının Lise Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerinin Özsaygı Düzeylerine Etkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. XVII (2). 315-328.

Doğruyol, S. (2018). *Algılanan anne-baba tutumu ve ebeveyne bağlanma ile akran ilişkileri arasındaki ilişkide benlik saygısının aracılık rolü*. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Doinita, N. E., & Maria, N. D. (2015). Attachment and parenting styles. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 203, 199-204.

Dönmezer, İ. (1999). *Ailede iletişim ve etkileşim sağlıklı insan sağlıklı aile*. İstanbul: Sistem.

Driscoll, L. C. (2013). *Parenting styles and self-esteem*. Scripps Senior Theses.

Dunham, R. M., Portes, P. R., & Williams, S. (1984). Identification of mother-child interaction patterns:: A longitudinal evaluation of early age intervention effects on early adolescents. *Children and youth services review*, 6(1), 19-35.

Dursun, A. (2010). *Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleriyle anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Duygulu, S. (2010) Büyükanne ve Büyükbabaların Çocuğın Yetişmesindeki Rolü. Erişim adresi: https://www.tavsiyeediyorum.com/makale_4507.htm

Eker, H., & Kaya, M. (2018). Examining University Students' Self-Compassion and Compassionate Love Levels in Terms of Perceived Parental Attitudes. *Journal of Education and Training Studies*, 6(11), 49-56.

Ekşi, A. (1990). *Çocuk, Genç, Ana Babalar*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.

Eldeleklioğlu, J. (1999). Karar stratejileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 11(2), 7-13.

Enç, M. (1974). *Ruh Bilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Epstein, S. (1973). The self-concept revisited: Or a theory of a theory. *American psychologist*, 28(5), 404.

Erbil N, Divan Z, ve Önder P. (2006). Ergenlerin benlik saygısına ailelerinin tutum ve davranışlarının etkisi. *Aile ve Toplum, Eğitim, Kültür ve Araştırma Dergisi*. 2006; 3(10): 7-15.

Erdim, E. K. (2019). *9. ve 11. sınıf öğrencilerinde algılanan anne baba tutumu ile yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Haliç Üniversitesi Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Erikson, E. H. (1956). The problem of ego-identity. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 4, 56–121.

Fagan, J. ve Palm, G. (2004) *Fathers and Early Childhood Programs*. Thomson, Delmar Learning.

Feldman, S.S., Nash, S.C. ve Aschenbrenner, B.C. (1983). Antecedents of fathering. *Child Development*, 54, 1628- 1363.

Feeney, J. A. (2002). Early parenting and parental attachment: Links with offspring's attachment and perceptions of social support. *Journal of Family Studies*, 8(1), 5–23.

- Fraley, R. C., Waller, N. G., & Brennan, K. A. (2000). An item response theory analysis of self-report measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology, 78*, 350-365.
- Garcia, F., & Gracia, E. (2009). Is always authoritative the optimum parenting style? Evidence from Spanish families. *Adolescence, 44*(173), 101-131.
- Geçtan, E. (1993). *Psikanaliz ve sonrası*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Geçtan, E. (1992). *Çağdaş Yaşam Ve Normal Dışı Davranışlar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Geçtan, E. (2017) *İnsan Olmak*. İstanbul: Metis Yayınları
- Germer, C. K. (2018). *Öz Şefkatli Farkındalık*. İstanbul: Diyojen Yayıncılık.
- Gilbert, P., & Irons, C. (2005). Focused therapies and compassionate mind training for shame and self attacking. In N. Grey (Ed.). *A casebook of cognitive therapy for traumatic stress reactions*.
- Gladding, S. T. (2012). *Aile terapisi tarihi, kuram ve uygulamaları*. İstanbul: PDREM Yayınları.
- Goldberg, S. (2004). *Attachment And Development* (2.baskı). London: Hodder Headline Group.
- Gooden WE, Leung C, Hindman D. (2000). Adult attachment and psychotherapy. *Journal of Psychology and Christianity, 19*(3): 275-282.
- Göçener, D. (2010). *Üniversite öğrencilerinin güvenli bağlanma düzeyleri ile kişilerarası ilişki tarzları arasındaki ilişkiler*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Green, B. L., Furrer, C., & McAllister, C. (2007). How do relationships support parenting? Effects of attachment style and social support on parenting behavior in an at-risk population. *American Journal of Community Psychology*, 40(1-2), 96-108.

Griffin, D., & Bartholomew, K. (1994a). The metaphysics of measurement: The case of adult attachment. In K. Bartholomew and D. Perlman (Eds.), *Attachment processes in adulthood: Advances in personal relationships* (Vol. 5, pp. 17-52). London: Jessica Kingsley Publishers.

Gülkaya, M. (2018). *Ergenlerin Algıladıkları ve Mevcut Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişki ve Algılanan Anne Baba Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Haktanır, G., Baran, G. (1998). Gençlerin Benlik Saygısı Düzeyleri ile Anne- Baba Tutumlarını Algılamalarının İncelenmesi. *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi* cilt:5, Sayı:3, 134-141.

Hall, J. L. (2015). *An Examination into the Relationship between Self-Compassion and Parenting Styles*.

Halle, T., & Le Menestrel, S. (1999). How do social, economic and cultural factors influence fathers' involvement with their children. *Child trends research brief*.

Hamarta, E. (2002). *Bağlanma Teorisi ve Yetişkin İlişkilerinde Bağlanma, Eğitime Yeni Bakışlar-I*, (Ed.) A.M. Sünbül. Ankara: Mikro.

Hazan, C., Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511–524.

Hazan, C., Shaver, P.R., Bradshaw, D. (1988). *Love as attachment: The integration of three behavioral systems*. In R.J. Sternberg, M.L. Barnes (Eds.) *The Psychology of Love*. New Haven: Yale University Pres.

Hazan, C., Shaver, P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry*, 5, 1-22.

Hazer, O. (2012). “Büyük Ebeveynlerinin Ergenler Tarafından Algılanan Özelliklerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi”, *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 29(1): 123-141.

Howes, C., & Ritchie, S. (2002). *A matter of trust: Connecting teachers and learners in the early childhood classroom* (Vol. 84). Teachers College Press.

İkiz, F. E. (2000). *Farklı Liselerdeki Ergenlerin Benlik Saygısı, Akademik Başarı ve Sürekli Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişki*. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

İlaslan, Ö. (2009). *Çocukların bağlanma davranışlarının özlük niteliklerine ve anne bağlanma stillerine göre incelenmesi*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya.

James, W. (1890). *The principles of psychology*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Kapçı, E. G., Küçük, S. (2009). Ana babaya bağlanma ölçeği: Türk üniversite öğrencilerinde psikometrik özelliklerinin değerlendirilmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*. Vol. 17, No. 4, 286-295.

Kaya, A., Bozaslan, H., ve Genç, G. (2012). Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarının problem çözme becerilerine, sosyal kaygı düzeylerine ve akademik başarılarına etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 208-225.

Kawamura, K. L., Frost, R. O., & Harmatz, M. G. (2002). The relationship of perceived parenting styles to perfectionism. *Personality and Individual Differences*, 32, 317-327.

Keskin, G., & Çam, O. (2008). Ergenlerin ruhsal durumları ve anne baba tutumları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi/Relationship between mental health,

parental attitude and attachment style in adolescence. *Anadolu psikiyatri dergisi*, 9(3), 139.

Kılıçcı, Y. (2006). *Okulda Ruh Sağlığı*. Ankara: Anı Yayınları.

Korkmaz, M. (1996). *Yetişkin örneklem için bir benlik saygısı ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması*. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Korucu, A. A. (2019). Freudyen ve Jungiyen Yaklaşımlarla Anne Olgusu. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(1), 133-143.

Köknel, Ö. (1989). *Genel ve Klinik Psikiyatri*. Nobel Tıp Kitabevi. İstanbul.

Köroğlu, Ö. (2017). *Sosyal fobi belirtileri ile yetişkin bağlanma stilleri ve anne baba tutumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kulaksızoğlu, A. (1989). Çocuk Yetiştirme Tutumları ve Aile. *Eğitim ve Bilim*, 13(74).

Kulaksızoğlu, A. (2004). Mesleğe ve Okula Yönelme Amaçlı Bir Grup Rehberlik Programı. *Örnek Grup Rehberlik Programları*. (Editör: Adnan Kulaksızoğlu). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Kulaksızoğlu, A. (2011). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kılıç, T., ve Kümbetlioğlu, M. (2016). Bağlanma stillerinin iletişim becerilerine etkisini araştırma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(3), 381-396.

Kuzgun Y. (1973) "Ana- Baba Tutumlarının Bireyin Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi," *Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5 (1), 57-70.

Kuzucu, Y. (2016). Değişen babalık rolü ve çocuk gelişimine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(35).

Lamb, M. E. (1997). *The role of the father in child development*. New York: John Wiley and Sons.

Lopez FG., Melendez MC., Sauer EM., Berger E., Wyssmann J.(1998). Internal working models, self-reported problems and help- seeking attitudes among college students. *Journal of Counseling*, 45, 79-83.

Maccoby, E. E., & Martin, J. A. (1983). Socialization in the Context of the Family: Parent-Child Interaction. In P. H. Mussen, & E. M. Hetherington (Eds.), *Handbook of Child Psychology: Vol. 4. Socialization, Personality, and Social Development* (pp. 1-101). New York: Wiley.

Main M., Weston DR. (1982). Avoidance of the attachment figure in infancy: Descriptions and interpretations. Parker CM, Hinde JS, (Eds.) *The place of attachment in human behavior*. London and New York: Tavistock Publications Ltd, 31-59.

Main, M., ve Solomon, J. (1986). Discovery of an insecure-disorganized/disoriented attachment pattern. In T. B. Brazelton & M. W. Yogman (Eds.), *Affective development in infancy*, 95-124, Westport, CT, US: Ablex Publishing.

Marlatt, G. A., & Kristeller, J. L. (1999). *Mindfulness and meditation*. In W. R. Miller (Ed.), *Integrating spirituality into treatment* (s. 67-84). Washington, D.C.: American Psychological Association.

Martens, P. M. (2005). *Parenting and internal working models in preschool-age children*. Northern Illinois University.

McClun, L. A. & Merrell, K. W. (1998). Relationship of perceived parenting styles, locus of control orientation, and self-concept among junior high age students. *Psychology in the Schools*, 35(4), 381-390.

Martínez, I., & García, J. F. (2007). Impact of parenting styles on adolescents' self-esteem and internalization of values in Spain. *The Spanish Journal of Psychology*, 10(2), 338-348.

McCurdy Karen (2005) The Influence of support and stress on Maternal Attitudes. *Child Abuse Neglect* 29 (2005) 251-268.

Mikulincer, M. & Shaver, P. R. (2005). Attachment theory and emotions in close relationships: Exploring the attachment-related dynamics of emotional reactions to relational events. *Personal Relationships*, 12, 149-168.

Millings, A., Walsh, J., Hepper, E., & O'Brien, M. (2013). Good partner, good parent: Responsiveness mediates the link between romantic attachment and parenting style. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 39(2), 170-180.

Navaro, L. (1989).Aşırı koruyuculuğun çocuk eğitime etkileri. 6. *Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri*, 121-125,İstanbul: Ya-Pa Yayınları.

Neff, K. D. (2001). Judgements of Personal Autonomy and İnterpersonal Responsibility in the Context of Indian Spousal Relationships: An Examination of Young Peoples Reasoning in Mysore, India. *British Journal of Developmental Psychology*, 19, 233-257.

Neff, K.D., & Helwig, C.C. (2002). A Constructivist Approach to Understanding the Development of Reasoning About Rights and Authority with in Cultural Contexts. *Cognitive Development*, 17, 1429-1450.

Neff, K.D., & Harter, S. (2002a). The Authenticity of Conflict Resolutions Among Adult Couples: Does Womens Other-Oriented Behavior Reflect Their True Selves? *Sex Roles*, 47, 403-417.

Neff, K.D., & Harter, S. (2002b). The Role of Power and Authenticity in Relationship Styles Emphasizing Autonomy, Connectedness, or Mutuality Among Adult Couples. *Journal of Social and Personal Relationships*, 19, 827-849.

Neff, K.D. (2003a). *Self-Compassion: An Alternative Conceptualization of a Healthy Attitude to ward Oneself*. *Self and Identity*, 2 (2), 85-102.

Neff, K. D. (2003b). The development and validation of a scale to measure self-compassion. *Self and Identity*, 2(3), 223-250.

Neff, K. (2003c). Understanding How Universal Goals of Independence and Interdependence are Manifested within Particular Cultural Contexts. *Human Development*, 46 (5),312-318.

Neff, K. D., Kirkpatrick, K. L., & Rude, S. S. (2005b). Accepting the human condition: Self-compassion and its link to adaptive psychological functioning. *Manuscript submitted for publication*, 1-43.

Neff, K. D. (2008a). *Self-compassion among adolescents*. Paper presented at the 38th annual meeting of the Jean Piaget Society, Quebec City, Canada.

Neff, K. D. (2008b). Self-compassion: Moving beyond the pitfalls of a separate self-concept. In J. Bauer & H. A. Wayment (Eds.) *Transcending Self-Interest: Psychological Explorations of the Quiet Ego* (95-106). Washington: APA Books.

Neff, K. D. & McGehee, P. (2010). Self-compassion and psychological resilience among adolescents and young adults. *Self and Identity*, 9(3), 225-240.

Nelson-Jones, R. (1982). *Danışma Psikolojisi Kuramları*. Çevirenler: Fisun Akkoyun, Veli Duyan, Süleyman Doğan, Berrin Eylen, Fidan Korkut.

Neumeister, K. L. S., & Finch, H. (2006). Perfectionism in high-ability students: Relational precursors and influences on achievement motivation. *Gifted child quarterly*, 50(3), 238-251.

Oktay G. (2016). *Algılanan anne baba tutumu ile bağlanma biçimi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Okur, Ö. (2016). *Effects of perceived parental conflict, perceived parental styles and attachment styles on romantic relationship attitudes and life satisfaction*. Middle East Technical University, Ankara.

Örgün, K., S.(2000). *Anne Baba Tutumları ile 8. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygıları ve Atılganlıkları Arasındaki İlişki*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Özkalp, E. (2004). *Davranış Bilimlerine Giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Özkan, İ. (1994). Benlik saygısını etkileyen etkenler. *Düşünen Adam*, 7(3), 4-9.

Öztürk, M. O. (1985). *Psikanaliz ve Psikoterapi*. Ankara: Sevinç Matbaası.

Özgüven, İ. E. (2010). *Ailede iletişim ve yaşam*, Ankara: PDREM Yayınları.

Palut, B. (2008). Düşünme stilleri ve anne-baba tutumları arasındaki ilişki. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (24).

Paquette, D., Bolté, C., Turcotte, G., Dubeau, D., & Bouchard, C. (2000). A new typology of fathering: Defining and associated variables. *Infant and Child Development: An International Journal of Research and Practice*, 9(4), 213-230.

Parker, G. (1983), Parental Overprotection. *A Risk Factor In Psychosexual Development*. Grune and Stratton. New York. 1983.

Pepping, C. A., Davis, P. J., O'Donovan, A., & Pal, J. (2015). Individual differences in selfcompassion: The role of attachment and experiences of parenting in childhood. *Self and Identity*, 14(1), 104-117.

Peterson, D.R., Becker, W.C., Shoemaker, D.J. Luria, Z. And Helmer, L.A. (1961), "Child Behavior Problems and Parental Attitude" *Child Devolepment*, 1961, 32, p. 151-162.

Pietromonaco PR, Barrett LF.(2000). The internal working models concept: what do we really know about the self in relation to others? *Review of General Psychology*, 4(2): 155-175.

Pleck, J. (2010). Paternal involvement: revised conceptualization and theoretical linkages with child outcomes'(pp. 58-93). 2010) *The role of father in child development*. New York: John Willey.

Polek, E. (2007). Attachment in cultural context. *Differences in attachment between Eastern and Western Europeans and the role of attachment styles in Eastern European migrants' adjustment*.

Polek, E., van Oudenhoven, J. P., & ten Berge, J. M. (2008). Attachment styles and demographic factors as predictors of sociocultural and psychological adjustment of Eastern European immigrants in the Netherlands. *International Journal of Psychology*, 43(5), 919-928.

Razı, G.S., Kuzu, A., Yıldız A.N., Ocakcı, A.F., Arifoğlu, B.Ç. (2009). Çalışan Gençlerde Benlik Saygısı, İletişim Becerileri ve Stresle Baş Etme. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, Cilt.8, Sayı 1, Sf: 17-26.

Rholes, W. S., Simpson, J. A., Blakely, B. S., Lanigan, L., & Allen, E. A. (1997). Adult attachment styles, the desire to have children, and working models of parenthood. *Journal of Personality*, 65(2), 357–385.

Ricks, S. S. (1985). Father-Infant interactions: A review of empirical research. *Family Relations*, 34, 505-511.

Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Rosenberg, M. (1979). *Conceiving the Self*. New York: Basic Books.

Rosenberg, M. (1986). Self-concept from middle childhood through adolescence. In J. Suls (Ed.), *Psychological perspectives on the self* (Vol. 3, pp. 107-136). Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Sağlam, S. (2007). *Lise öğrencilerinin ana-baba iletişimi sosyal destek ve ana-baba tutumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Salmivalli, C., Kaukiainen, A., Kaistaniemi, L., & Lagerspetz, K. M. (1999). Self-evaluated self-esteem, peer-evaluated self-esteem, and defensive egotism as predictors of adolescents' participation in bullying situations. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25(10), 1268-1278.

Santrock, J. W. (2009). *Life-span development (12th, [international student]. ed.)*. New York;London;: McGraw-Hill.

Sears, R. R., Maccoby, E. E., & Levin, H. (1957). *Patterns of child rearing*. Oxford, England: Row, Peterson and Co..

Şahin, F. T. (2003) *Çocuğun Gelişimi ve Eğitiminde Babanın Rolü*. Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar.(Yay. Haz: Müzeyyen Sevinç, Morpa Kültür Yayınları. İstanbul.

Şahin, F. T., & Özbey, S. (2007). Aile Eğitim Programlarına Baba Katılımının Önemi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18(1), 39-48.

Selçuk, E., Günaydın, G. Sümer, N. & Uysal A. (2005). A new measure for adult attachment styles: The psychometric evaluation of Experiences in Close Relationships-Revised (ECR-R) on a Turkish sample. *Turkish Psychological Articles*, 8, 1-11.

Sevim, B. (2011). *Roles of attachment styles on personality traits, and anger on relationship and life satisfaction: Mediator roles of humor, intimacy and psychological problems*. Middle East Technical University, Ankara.

Sharf, R. (2014). *Psikoterapi ve Psikolojik Danışma Kuramları Kavramlar ve Örnek Olaylar*. Nilüfer Voltan Acar (Çev.), 5. Baskı. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Shemmings, D. (2004). Researching Relationships From an Attachment Perspective: The Use of Behavioural, Interview, Self-Report and Projective Measures. *Journal of Social Work Practice*, 18 (3), 299-314. College Press.

Sherif, M., & Cantril, H. (1947). *The psychology of ego-involvements: Social attitudes and identities*. New York: Wiley.

Soygüt, G. (2004). Bir düzeltici bağlanma ilişkisi olarak psikoterapi: Psikoterapi süreçlerinde bağlanma ve terapötik ittifak. *Türk Psikoloji Yazıları*, 7(13), 63-77.

Stanojevic TS. (2004). Adult attachment and prediction of close relationships. *Philosophy, Sociology and Psychology*, 3(1): 67-81.

Steinberg, L. (1990). Authoritative parenting and adolescent adjustment across varied ecological niches.

Steinberg, L., Mounts, N. S., Lamborn, S. D., & Dornbusch, S. M. (1991). Authoritative parenting and adolescent adjustment across varied ecological niches. *Journal of Research on Adolescence*, 1(1), 19-36.

Steinberg, L., Lamborn, S. D., Darling, N., Mounts, N. S., & Dornbusch, S. M. (1994). Over-time changes in adjustment and competence among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. *Child Development*, 65(3), 754-770.

Sümer, N., & Güngör, D. (1999). Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi. *Türk psikoloji dergisi*, 14(44), 35-58.

Sümer, N. (2006). Yetiskin baglanma ölçeklerinin kategoriler ve boyutlar düzeyinde karsilastirilmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21(57), 1.

Sümer, A. S. (2008). *Farklı öz-anlayış (self-compassion) düzeylerine sahip üniversite öğrencilerinde depresyon anksiyete ve stresin değerlendirilmesi*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Süner, N., Aktürk, E. G. ve Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye’de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42-59

Şendil, G. ve Kaya Balkan, İ. (2005). *Anne baba olmak*. İstanbul: Morpa.

Tanaka, M., Wekerle, C., Schmuck, M. L., & Paglia-Boak, A. (2011). The linkages among childhood maltreatment, adolescent mental health, and self-compassion in child welfare adolescents. *Child Abuse and Neglect*, 35(10), 887-898.

Taysi, E. (2000). *Benlik saygısı, arkadaşlardan ve aileden sağlanan sosyal destek: Üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışma*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Temel, Z. F. , Aksoy, B. A. (2001). *Ergen ve Gelişimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Tufan, B., & Yıldız, S. (1993). *Geri Dönüş Sürecinde İkinci Kuşak*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

Turan, F.A. (2017). *6. Sınıf öğrencilerinde bağlanma stilleri ve algılanan anne baba tutumları*. Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ülgen, G. ve Fidan, E. (2005). *Çocuk gelişimi*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı.

Ünüvar, P. (2008). *Babaların 3-6 yaş grubu çocuklarıyla geçirdikleri zamanın niteliğini belirleme ve geliştirme*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Ward, M. J., & Carlson, E. A. (1995). Associations among adult attachment representations, maternal sensitivity, and infant mother attachment in a sample of adolescent mothers. *Child Development*, 66, 69–79.

Wilson RJW., Davenport BR. (2003). Distinguishing between conceptualizations of attachment: Clinical implications in marriage and family therapy. *Contemporary Family Therapy*. 25(2): 179-193.

Yang, H., & Zhou, S. (2008). Relationship among adult attachment, parenting styles and self-esteem of female nursing students. *Chinese Journal Of Clinical Psychology*, 16(2), 189-191.

Yavuzer, H. (2015). *Çocuğu tanımak ve anlamak: ana babaların en çok sorduğu soru ve cevaplarıyla*, İstanbul: Remzi.

Yavuzer, H. (2016). *Ana-Baba ve Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yılmaz, A. (2000). *Eşler arasındaki uyum ve çocuğun algıladığı anne-baba tutumu ile çocukların, ergenlerin, gençlerin akademik başarıları ve benlik algıları arasındaki ilişkiler*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Yılmaz, Ç.B. (2018). *Kadınların evlilikteki sorunlarla başa çıkma yöntemleri ile algıladıkları anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yılmaz, Y. (2007). *Anne baba tutumları ile ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okul başarıları ve özerkliklerinin gelişim arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yılmaz Taki, A. (2009). *Üniversite öğrencilerinin öz-anlayışları ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Yörükoğlu, A. (1985). *Gençlik Çağı*. Ankara: Tisa Matbaası.

Yörükoğlu A. (1997,1985), *Çocuk Ruh Sağlığı*. İstanbul: Özgür Yayınları

Yüksel, G. (2002). Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeylerini Etkileyen Faktörler. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt 22, Sayı 3, 37-57.

Tunç, A. ve Tezer, E. (2006). Çocuk yetiştirme stilleri ve benlik saygısı arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. Cilt. 3, Sayı. 25, 37- 41.

Zabun, E. (2011). *Dershaneye gitme, mükemmeliyetçilik, ana-baba tutumu ve sınav kaygısının öğrencilerin SBS başarılarını yordama gücü*. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Tokat.

Zakeri, H., & Karimpour, M. (2011). Parenting styles and self-esteem. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 29, 758-761.

Zebiob, L. E., Forehand, R., & Resick, P. A. (1979). Parent-child interactions: Habituation and resensitization effects. *Journal of Clinical Child Psychology*, 8(1), 69-71.

EKLER

EK A: ONAM FORMU

Değerli Katılımcı,

Lütfen araştırmada yer almayı kabul etmeden önce aşağıdaki bilgileri dikkatlice okuyunuz. Bu araştırma İstanbul Okan Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı öğrencisi Özge Temiz tarafından, Dr. Öğr. Üyesi Pınar Arslantürk danışmanlığında yüksek lisans bitirme tezi kapsamında yapılmaktadır.

Araştırmanın amacı algılanan anne ve baba tutumunun, bağlanma stilleri, öz-şefkat ve benlik saygısı ile bağlantısını değerlendirmektir. Yaklaşık 20-25 dakika sürecek olan bu araştırmada çeşitli ölçek ve formları doldurmanız istenmektedir. Yöneltilcek soruların doğru ya da yanlış cevapları yoktur ve size en uygun olan cevabı seçmeniz beklenmektedir.

Araştırma katılım gönüllülük ilkesiyle yürütölmekte ve araştırmanın hiçbir aşamasında isminiz ya da kimliğinizi ortaya çıkaracak bir bilgi sizden istenmemektedir. Tarafınızdan verilen tüm yanıtlar, bu araştırmada kullanılacak ve araştırmacı haricinde kimseyle paylaşılmayacaktır. Veriler analiz edildikten sonra, araştırmanın sonucu akademik yayın için kullanılabilir.

Araştırmanın herhangi bir aşamasında mazeret bildirmeden, araştırmaya katılmaktan vazgeçebilirsiniz, bu durumda size ait veriler silinecektir.

Çalışmayla ilgili her türlü soru ve çalışma hakkında daha fazla bilgi almak için Özge Temiz (oztemiz@stu.okan.edu.tr) ile iletişime geçebilirsiniz.

Lütfen ankete başlamak için aşağıdaki kutucuğı işaretleyiniz.

Bu araştırmadaki bilgilendirme formunu okudum, anladım ve onaylıyorum. ()

EK B: SOSYO- DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Aşağıdaki her bir soruyu dikkatlice okuyarak kendiniz için uygun olan parantezin içerisine (X) işareti koyunuz ve noktalı yere uygun olan cevabı yazınız.

1- Cinsiyetiniz: ()Kadın ()Erkek

2- Yaşınız:

3- Yaşamınızın büyük bir çoğunluğunun geçtiği yer neresidir?

()Büyük şehir ()Şehir ()Kasaba ()Köy

4- Medeni durumunuz nedir?

()Evli ()Bekâr ()Boşanmış ()Dul ()İlişkisi var

5- Çalışma durumunuz nedir?

()Çalışıyor ()Çalışmıyor ()Emekli

6- Kim/kimlerle yaşıyorsunuz?

()Yalnız ()Aile ile birlikte ()Arkadaş ile birlikte ()Partner / Eş ile birlikte

7- Eğitim durumunuz nedir?

()Hiç okula gitmemiş ()İlkokul mezunu ()Ortaokul mezunu

()Lise mezunu ()Yüksekokul mezunu

()Üniversite mezunu ()Yüksek lisans ve üstü

8- Ailenizin ekonomik durumu hakkında aşağıdakilerden hangisi uygundur?

()0 – 1000 TL ()1001 – 2000 TL

()2001 – 3000 TL ()3001 – 4000 TL ()4001 TL ve üzeri

EK C: ÇOCUK YETİŞTİRME STİLLERİ ÖLÇEĞİ

Aşağıda, anneniz ile ilişkileriniz hakkında cümleler verilmiştir. Sizden istenen, **çocukluğunuzu ve genel olarak anneniz ile olan ilişkinizi düşünerek** her bir cümlenin sizin için ne derece doğru olduğunu ilgili yeri işaretleyerek belirtmenizdir. Hiçbir maddenin doğru veya yanlış cevabı yoktur. Önemli olan her cümle ile ilgili olarak kendi durumunuzu doğru bir şekilde yansıtmaktır. **Lütfen soruları eksiksiz olarak cevaplayınız ve her soru için sadece bir seçeneği işaretleyiniz.**

	Hiç Doğru Değil	Doğru Değil	Kısmen Doğru	Doğru	Çok Doğru
1. Benimle sık sık rahatlatıcı bir şekilde konuşurdu					
2. Her davranışımı sıkı sıkıya kontrol etmek isterdi					
3. Nasıl davranacağım ya da ne yapacağım konusunda bana hep yararlı fikirler vermiştir					
4. Onun istediği hayatı yaşamam konusunda hep ısrarlı olmuştur					
5. Sorunlarım olduğunda onları daha açık bir şekilde görmemde hep yardımcı olmuştur					
6. Arkadaşlarımla ilişkilerime çok karıştırdı					
7. Sorunlarımı çözmemde destek olurdu					
8. Onunkinden farklı bir görüşe sahip olmama genellikle tahammül edememiştir					
9. Sevgi ve yakınlığına her zaman güvenmişimdir					
10. Kurallarına aykırı davrandığımda beni kolaylıkla affetmezdi					
11. Hiçbir zaman fazla yakın bir ilişkimiz olmadı					

12. Ne zaman, ne yapmam gerektiği konusunda talimat verirdi					
13. Bir problemim olduğunda ona anlatmaktansa, kendime saklamayı tercih ederdim					
14. Geç saatlere kadar oturmama izin vermezdi					
15. Onunla birbirimize çok bağlıydık					
16. Arkadaşlarımla geç saate kadar dışarıda kalmama izin vermezdi					
17. Onun düşüncelerine ters gelen bir şey yaptığımda suçlamazdı					
18. Boş zamanlarımı nasıl değerlendireceğime karıştırdı					
19. Bir sorunum olduğunda bunu hemen anlardı					
20. Hangi saatte hangi arkadaşımın buluşacağını bilmek isterdi					
21. Hiçbir zaman benim ne hissettiğimle veya ne düşündüğümle gerçekten ilgilenmedi					
22. Arkadaşlarımla dışarı çıkmama nadiren izin verirdi					

Aşağıda, babanız ile ilişkileriniz hakkında cümleler verilmiştir. Sizden istenen, **çocukluğunuzu ve genel olarak babanız ile olan ilişkinizi düşünerek** her bir cümlenin sizin için ne derece doğru olduğunu ilgili yeri işaretleyerek belirtmenizdir. Hiçbir maddenin doğru veya yanlış cevabı yoktur. Önemli olan her cümle ile ilgili olarak kendi durumunuzu doğru bir şekilde yansıtmaktır. **Lütfen soruları eksiksiz olarak cevaplayınız ve her soru için sadece bir seçeneği işaretleyiniz.**

	Hiç Doğru Değil	Doğru Değil	Kısmen Doğru	Doğru	Çok Doğru
1. Benimle sık sık rahatlatıcı bir şekilde konuşurdu					
2. Her davranışımı sıkı sıkıya kontrol etmek isterdi					
3. Nasıl davranacağım ya da ne yapacağım konusunda bana hep yararlı fikirler vermiştir					
4. Onun istediği hayatı yaşamam konusunda hep ısrarlı olmuştur					
5. Sorunlarım olduğunda onları daha açık bir şekilde görmemde hep yardımcı olmuştur					
6. Arkadaşlarımla ilişkilerime çok karıştırdı					
7. Sorunlarımı çözmemde destek olurdu					
8. Onunkinden farklı bir görüşe sahip olmama genellikle tahammül edememiştir					
9. Sevgi ve yakınlığına her zaman güvenmişimdir					
10. Kurallarına aykırı davrandığımda beni kolaylıkla affetmezdi					
11. Hiçbir zaman fazla yakın bir ilişkimiz olmadı					
12. Ne zaman, ne yapmam gerektiği konusunda talimat verirdi					
13. Bir problemim olduğunda ona anlatmaktansa, kendime saklamayı tercih ederdim					
14. Geç saatlere kadar oturmama izin vermezdi					

15. Onunla birbirimize çok bağıydık					
16. Arkadaşlarımla geç saate kadar dışarıda kalmama izin vermezdi					
17. Onun düşüncelerine ters gelen bir şey yaptığımda suçlamazdı					
18. Boş zamanlarımı nasıl değerlendireceğime karıştırdı					
19. Bir sorunum olduğunda bunu hemen anlardı					
20. Hangi saatte hangi arkadaşımı buluşacağımı bilmek isterdi					
21. Hiçbir zaman benim ne hissettiğimle veya ne düşündüğümle gerçekten ilgilenmedi					
22. Arkadaşlarımla dışarı çıkmama nadiren izin verirdi					

EK D: YAKIN İLİŞKİLERDE YAŞANTILAR ENVANTERİ II

Aşağıdaki maddeler romantik ilişkilerinizde hissettiğiniz duygularla ilgilidir. Bu araştırmada sizin ilişkinizde yalnızca şu anda değil, genel olarak neler olduğuyla ya da neler yaşadığınızla ilgilenmekteyiz. Maddelerde sözü geçen "birlikte olduğum kişi" ifadesi ile romantik ilişkide bulunduğunuz kişi kastedilmektedir. Eğer hâlihazırda bir romantik ilişki içerisinde değilseniz, aşağıdaki maddeleri bir ilişki içinde olduğunuzu varsayarak cevaplandırınız. Her cümleyi dikkatle okuduktan sonra, ifadelerin yanındaki kutulardan size en uygun olan birisinin içine (X) işareti koyunuz. Ölçek maddelerinin bazılarında “yakın olmak” veya “yakınlaşmak” ifadeleri geçmektedir. Bu ifadelerle kastedilen partnerinizle duygusal yakınlık kurmak, düşüncelerinizi veya başınızdaki geçenleri partnerinize açmak, partnerinize sarılmak ve benzeri davranışlardır. **Lütfen soruları eksiksiz olarak cevaplayınız ve sadece bir seçeneği işaretleyiniz.**

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1. Birlikte olduğum kişinin sevgisini kaybetmekten korkarım.							
2. Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.							
3. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin artık benimle olmak istemeyeceği korkusuna kapılırım.							
4. Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak konusunda kendimi rahat hissedirim.							
5. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin beni gerçekten sevmediği kaygısına kapılırım.							

6. Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanmak konusunda kendimi rahat bırakmakta zorlanırım.							
7. Romantik ilişkide olduğum kişilerin beni, benim onları önemseyemediğim kadar önemsemeyeceklerinden endişe duyarım.							
8. Romantik ilişkide olduğum kişilere yakın olma konusunda çok rahatımdır.							
9. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin bana duyduğu hislerin benim ona duyduğum hisler kadar güçlü olmasını isterim.							
10. Romantik ilişkide olduğum kişilere açılma konusunda kendimi rahat hissetmem.							
11. İlişkilerimi kafama çok takarım.							
12. Romantik ilişkide olduğum kişilere fazla yakın olmamayı tercih ederim.							
13. Benden uzakta olduğunda, birlikte olduğum kişinin başka birine ilgi duyabileceği korkusuna kapılırım.							
14. Romantik ilişkide olduğum kişi benimle çok yakın olmak istediğinde rahatsızlık duyarım.							
15. Romantik ilişkide olduğum kişilere duygularımı gösterdiğimde, onların benim için aynı şeyleri hissetmeyeceğinden korkarım.							
16. Birlikte olduğum kişiyle kolayca yakınlaşabilirim.							
17. Birlikte olduğum kişinin beni terk edeceğinden pek endişe duymam.							

18. Birlikte olduğum kişiyle yakınlaşmak bana zor gelmez.							
19. Romantik ilişkide olduğum kişi kendimden şüphe etmeme neden olur.							
20. Genellikle, birlikte olduğum kişiyle sorunlarımı ve kaygılarımı tartışırım.							
21. Terk edilmekten pek korkmam.							
22. Zor zamanlarımda, romantik ilişkide olduğum kişiden yardım istemek bana iyi gelir.							
23. Birlikte olduğum kişinin, bana benim istediğim kadar yakınlaşmak istemediğini düşünürüm.							
24. Birlikte olduğum kişiye hemen hemen her şeyi anlatırım.							
25. Romantik ilişkide olduğum kişiler bazen bana olan duygularımı sebepsiz yere değiştirirler.							
26. Başımdan geçenleri birlikte olduğum kişiyle konuşurum.							
27. Çok yakın olma arzumu bazen insanları korkutup uzaklaştırır.							
28. Birlikte olduğum kişiler benimle çok yakınlaştığında gergin hissederim.							
29. Romantik ilişkide olduğum bir kişi beni yakından tanıdıktan sonra, "gerçek ben" den hoşlanmayacağından korkarım.							
30. Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanma konusunda rahatımdır.							

31. Birlikte olduğum kişiden ihtiyaç duyduğum şefkat ve desteği görememek beni öfkelenendirir.							
32. Romantik ilişkide olduğum kişiye güvenip inanmak benim için kolaydır.							
33. Başka insanlara denk olamamaktan endişe duyarım							
34. Birlikte olduğum kişiye şefkat göstermek benim için kolaydır.							
35. Birlikte olduğum kişi beni sadece kızgın olduğumda önemser.							
36. Birlikte olduğum kişi beni ve ihtiyaçlarımı gerçekten anlar.							

EK E: ÖZ-ŞEFKAT ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki cümleler, zor durumlar karşısında kendinize genel olarak nasıl davrandığınızla ilgilidir. Her cümleyi dikkatle okuduktan sonra, ifadelerin yanındaki kutulardan size en uygun olan birisinin içine (X) işareti koyunuz. **Lütfen soruları eksiksiz olarak cevaplayınız ve her soru için sadece bir seçeneği işaretleyiniz.**

	Hemen Hemen Hiçbir Zaman	Nadiren	Ara Sıra	Çoğu Zaman	Hemen Her Zaman
1. Kendimi kötü hissettiğimde, kötü olan her şeye takılma eğilimim vardır					
2. İşler benim için kötü gittiğinde zorlukların yaşamın bir parçası olduğunu ve herkesin bu zorlukları yaşadığını görebilirim					
3. Yetersizliklerimi düşünmek kendimi daha yalnız ve dünyadan kopuk hissetmeme neden olur					
4. Duygusal olarak acı yaşadığım durumlarda kendime sevgiyle yaklaşmaya çalışırım					
5. Benim için önemli bir şeyde başarısız olduğumda, yetersizlik hisleriyle tükenirim					
6. Kötü hissettiğimde, dünyada benim gibi kötü hisseden pek çok kişi olduğunu kendi kendime hatırlatırım					
7. Zor zamanlar geçirdiğimde kendime daha katı (acımasız) olma eğilimindeyim					
8. Herhangi bir şey beni üzdüğünde hislerimi dengede tutmaya çalışırım					
9. Kendimi bir şekilde yetersiz hissettiğimde kendi kendime birçok insanın aynı şekilde					

kendi hakkında yetersizlik duyguları yaşadığını hatırlatmaya çalışırım					
10. Kişiliğimin sevmediğim yanlarına karşı hoşgörüsüz ve sabırsızım					
11. Çok sıkıntılıysam, kendime ihtiyacım olan ilgi ve şefkati gösteririm					
12. Kendimi kötü hissettiğimde diğer insanların çoğunun benden mutlu olduğunu düşünme eğilimindeyim					
13. Acı veren bir şey olduğunda, durumu dengeli bir bakış açısıyla görmeye çalışırım					
14. Başarısızlıklarımı insan olmanın bir parçası olarak görmeye çalışırım					
15. Sevmediğim yanlarımı gördüğümde kendi kendimi üzerim					
16. Benim için önemli bir şeyde başarısız olduğumda, işleri belli bir bakış açısı içerisinde tutmaya çalışırım					
17. Ben mücadele halindeyken diğer herkesin işlerinin benimkinden kolay gittiğini hissetme eğilimim vardır					
18. Acı çektiğim zamanlarda, kendime karşı iyiyimdir					
19. Bir şey beni üzdüğünde, duygusal olarak bunu abartırım					
20. Acı çektiğim durumlarda kendime karşı bir parça daha soğukkanlı olabilirim					
21. Kendi kusur ve yetersizliklerime karşı hoşgörülüymdür					
22. Acı veren bir şey olduğunda, olayı					

büyütme eğilimim vardır					
23. Benim için önemli bir şeyde başarısız olduğumda, başarısızlığın yalnız benim başıma geldiği duygusunu hissetme eğiliminde olurum					
24. Kişiliğimin sevmediğim yönlerine karşı anlayışlı ve sabırlı olmaya çalışırım					

EK F: ROSEBERG BENLİK SAYGISI ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki maddeler, kendiniz hakkında ne düşündüğünüz ve genel olarak nasıl hissettiğiniz ile ilgilidir. Her cümleyi dikkatle okuduktan sonra, ifadelerin yanındaki kutulardan size en uygun olan birisinin içine (X) işareti koyunuz. **Lütfen soruları eksiksiz olarak cevaplayınız ve sadece bir seçeneği işaretleyiniz.**

	Çok Yanlış	Yanlış	Doğru	Çok Doğru
1. Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.				
2. Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum.				
3. Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim.				
4. Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim.				
5. Kendimde gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum.				
6. Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim.				
7. Genel olarak kendimden memnunum.				
8. Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim.				
9. Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığımı düşünüyorum.				
10. Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığımı düşünüyorum.				

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı: Özge Temiz

Doğum Yeri-Yılı: İstanbul, 1992

E-Posta Adresi: ozgeee.t@gmail.com

Eğitim:

2017-2020: İstanbul Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji (Yüksek Lisans)

2010-2017: Işık Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, İngilizce Psikoloji (Lisans)

Staj Deneyimleri:

2019: Moodist Psikiyatri ve Nöroloji Hastanesi

2016: Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi (psikiyatri)

2012-2013: Özel Yağmur Çocuklar Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Merkezi (Levent)